

HRVATSKA NARODNA STRANKA – LIBERALNI DEMOKRATI

POLITIČKI PROGRAM STRANKE

Zagreb, lipanj 2020.

Sadržaj

1. Uvod	4
2. Temeljna određenja	6
3. Vrijednosti	9
3.1. Dostojanstvo	9
3.2. Sloboda	9
3.3. Jednakost	9
3.4. Vladavina prava i zaštita ljudskih i građanskih prava	10
3.5. Tolerancija	10
3.6. Slobodno tržište i poduzetništvo	10
3.7. Solidarnost i socijalna sigurnost	10
3.8. Sekularna država	11
3.9. Znanje i obrazovanje	11
3.10. Racionalno utemeljena politika	11
3.11. Nastavak reformske agende	12
3.12. Političke opasnosti u budućnosti	12
3.13. Hrvatska u EU. Europska Hrvatska	12
4. Obilježja političkog djelovanja stranke	13
4.1. Stručnost	13
4.2. Odgovornost	13
4.3. Odvažnost	13
4.5. Dosljednost	14
4.6. Angažiranost	15
4.7. Pristupačnost	15
4.8. Odlučnost	15
5. Ključne javne politike	16
5.1. Zaštita ljudskih i građanskih prava	17
5.1.1. Ljudska i građanska prava	17
5.1.2. HNS i zaštita ljudskih i građanskih prava	17
5.1.3. Obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građansko društvo bez nasilja i borba protiv klimatskih promjena	19
5.1.4. Rodna ravnopravnost	20
5.1.5. Prava rodnih manjina	20
5.1.6. Sloboda vjere	20
5.1.7. Prava imigranata	21
5.1.8. Sloboda odlučivanja o rađanju i planiranju obitelji	21
5.1.9. Sloboda izbora dostojanstvene smrti	21
5.1.10. Jednakost osoba s invaliditetom	21
5.1.11. Jednako pravo na zdravstvenu zaštitu	22

5.1.12. Jednako pravo na obrazovanje	22
5.1.13. Pravo na rad i život od vlastitog rada	22
5.1.14. Sloboda i ljudska prava u digitalnom svijetu	23
5. 2. Znanje i obrazovanje	24
5.2.1. Depolitizacija obrazovnog sustava i građanski odgoj	25
5.2.2. Obrazovanje za poduzetništvo i održivi razvoj	25
5.2.3. Kurikularna reforma	26
5.2.4. Cjelodnevna nastava	27
5.2.5. Predškolsko obrazovanje	29
5.2.6. Osnovnoškolsko obrazovanje	29
5.2.7. Srednjoškolsko obrazovanje	30
5.2.8. Visoko obrazovanje i znanost	32
5.2.9. Znanstvena i istraživačka sloboda	33
5.2.10. Cjeloživotno obrazovanje	35
5. 3. Gospodarstvo i industrijski razvoj	36
5.3.1. Nužnost strukturnih reformi hrvatskog gospodarstva	36
5.3.2. Gospodarstvo i fiskalna konsolidacija	37
5.3.3. Održanje stope rasta	38
5.3.4. Industrijski razvoj	39
5.3.5. HNS i politike industrijskog razvoja	40
5.3.6. Zaustavljanje rasta nezaposlenosti i poticanje zapošljavanja	41
5.3.7. Porezi	41
5.3.8. PDV	41
5.3.9. Porez na nekretnine	42
5.3.10. Rad trgovina nedjeljom	42
5.3.11. Zakon o radu	42
5.3.12. Državna potrošnja	42
5.3.13. Teritorijalni preustroj	42
5.3.14. Uvođenje eura	42
5.3.15. Blokirani građani	42
5. 4. Zelene politike	43
5.4.1. Klimatski i ekološki izazovi	43
5.4.2. Zelene tehnologije i gospodarstvo	43
5.4.3. Obnovljivi izvori energije	43
5.4.4. Energetska učinkovitost	44
5.4.5. Ciljevi zelenih politika	44
5. 5. Digitalna infrastruktura	46
5.5.1. Informacijske i komunikacijske tehnologije i umreženo društvo	46
5.5.2. Digitalna infrastruktura i njezina važnost	47
5.5.3. HNS i mjere za poticanje razvoja digitalne infrastrukture	48
5. 6. Kreativne industrije	50
5.6.1. Sadržaj i značenje kreativnih industrija	50
5.6.2. Javne politike koje promiču kreativne industrije	51

5.6.3. HNS i kreativne industrije	52
5. 7. Sport	53
5. 8. Prostor, promet, energija, okoliš i turizam	56
5.7.1. Uloga i mjesto graditeljstva	56
5.7.2. Prostorno planiranje i društveni razvoj	57
5.7.3. Promet i turizam	57
5.7.4. Energija, okoliš i klimatske promjene	58
5.7.5. HNS i politike u području graditeljstva i prostornog uređenja	58
5. 9. Javna uprava i pravosuđe	61
5.8.1. Prethodni razvoj i problemi javne uprave	61
5.8.2. Promjena koncepta javne uprave	62
5.8.3. Politike i mjere reforme javne uprave	62
5.8.4. Organizacija javnog upravljanja: funkcionalna i fiskalna decentralizacija	63
5.8.5. Digitalizacija i informatizacija	64
5.8.6. Unapređenje stručnog kapaciteta i nagrađivanje	64
5.8.7. Uprava i pravosuđe u funkciji gospodarskog rasta i zapošljavanja	65
5.8.8. Depolitizacija javne uprave	66
6. Zaključno	68

1. Uvod

Krajem 2020. Hrvatska narodna stranka – liberalni demokrati (HNS) proslavit će tridesetu obljetnicu postojanja. No 1990. nije nastala stranka bez prethodne tradicije u hrvatskoj politici i povijesti. Ime hrvatskih narodnjaka časno je i važno u hrvatskoj povijesti, a potječe iz druge polovice 19. stoljeća, kada su preteče današnjih narodnjaka i liberalnih demokrata bili veliki prosvjetitelji i modernizatori našeg naroda i domovine. Ban Ivan Mažuranić uveo je obvezno osnovno školstvo. Zaslugom biskupa Strossmayera osnovano je moderno Zagrebačko sveučilište i Jugoslavenska (danas Hrvatska) akademija znanosti i umjetnosti. Franjo Rački bio je jedan od očeva hrvatske historiografije. Politiku širenja obrazovanja u sve slojeve društva nastavio je i Ivan Kukuljević Sakcinski, održavši prvi zastupnički govor na hrvatskom jeziku u Hrvatskom saboru, u kojem je tražio uvođenje hrvatskog jezika kao službenog jezika u škole i urede. Reformsko rukovodstvo Saveza komunista Hrvatske iz perioda 1970. – 1971. godine, među kojima su bili Savka Dabčević-Kučar i drugi osnivači današnjeg HNS-a, također je kao osnovnu pokretačku viziju imalo daljnju modernizaciju, širenje individualnih i nacionalnih prava i mirnu društvenu transformaciju. Tako da je naše današnje zalaganje za obrazovanje, progres, suvremena rješenja i napredne tehnologije te za dogovore, kompromis i konsenzus o bitnim društvenim pitanjima kao modus operandi u politici, nešto što leži u samoj srži narodnjačko-liberalne političke opcije i misli u Hrvatskoj, od njezinih početaka do danas.

Tijekom posljednja tri desetljeća HNS je bio stranka prepoznatljiva po zalaganju za konkretne političke, društvene i ekonomske projekte, mjerljive ciljeve, rokove i postignuća, a uz to za stalno širenje prostora slobode u svim sferama društva, građanske ravnopravnosti, inkluzivnog i otvorenog društva i gospodarstva. Za razliku od političke konkurencije, iza rada naših ministara, ravnatelja i predsjednika uprava javnih poduzeća ostajali su mjerljivi i konkretni rezultati, pozitivna salda u bilancama tvrtki, izgrađena mreža autocesta, uspješan završetak procesa ulaska RH u NATO i EU, projekt poticane stanogradnje (POS), projekt rješavanja stambenog pitanja za mlade obitelji, pa sve do po važnosti i dubini zahvata do danas u Hrvatskoj nezabilježene obrazovne reforme.

Hrvatska narodna stranka (HNS) donosi svoj novi politički program u specifičnim okolnostima. Te okolnosti obilježavaju znatne promjene, podjednako one na hrvatskoj političkoj sceni i one u samom HNS-u, koje su međusobno izravno povezane i uvjetovane. Ta promijenjena situacija zahtijeva konsolidaciju stranke, što uključuje i donošenje novog političkog programa kako bi se jasno odredili politički prioriteti stranke, osnova političkog djelovanja i reafirmirao njezin liberalno-demokratski identitet. Spremni smo i odlučni prilagoditi se promijenjenim društvenim i političkim okolnostima i novim prioritetima naše zajedničke budućnosti. Pratit ćemo i prilagođavati se promjenama na društvenoj i političkoj razini na lokalnoj, nacionalnoj, regionalnoj, europskoj i svjetskoj razini, uvijek vodeći računa o najboljem mogućem promicanju i zaštiti interesa svih građana RH.

Događaji koji su se zbili tijekom proteklog dvogodišnjeg, vrlo turbulentnog razdoblja u hrvatskoj politici, bitno su utjecali na promjene u odnosima političkih aktera u hrvatskom političkom sustavu. HNS je pritom znatno utjecao na te događaje, ali i sama je stranka doživjela promjene, zasigurno najveće i najdublje od svojega postanka. Ključna promjena

koju je stranka doživjela jest napuštane oporbenih redova u Hrvatskom saboru i ulazak u koaliciju s većinskom strankom poradi formiranja vladajuće većine i ulaska u strukturu vlasti. Ta promjena uzrokovala je unutarstranačku krizu i podjelu, koja je rezultirala rascjepom i odlaskom dijela stranačkih dužnosnika i članova iz redova HNS-a, te njihovo priključenje drugim strankama ili djelovanje u svojstvu nezavisnih političkih aktera. Posljedica rečenoga su i podijeljeni stavovi u političkoj javnosti i nedoumice vezane za politički kurs, motive i identitet HNS-a, što je svakako dodatni razlog za donošenje novog političkog programa stranke i jasno (re)pozicioniranje stranke u izmijenjenom okruženju hrvatskog političkog sustava i u hrvatskoj političkoj javnosti.

Međutim, treba naglasiti da donošenje novog političkog programa ne znači novi ili drukčiji HNS. Usprkos novoj situaciji i svojoj bitno izmijenjenoj političkoj poziciji, HNS nije nova stranka i svoja temeljna politička stajališta nije zamijenila novima. Naprotiv, HNS novim političkim programom želi potvrditi svoj liberalno-demokratski identitet, učvrstiti svoja politička stajališta te jasno pokazati da su razlozi ulaska u vladajuću strukturu motivirani isključivo mogućnošću da dio svojega političkog programa ostvari konkretno, kroz provedbu svojih javnih politika oko kojih nema prijepora s koalicijskim partnerom, te davanjem podrške drugim javnim politikama vlasti oko kojih postoji konsenzus i zajednički interes. Nakon iskustva koaliranja s bivšim koalicijskim partnerom, HNS je procijenio da ostvarenje svojih političkih ciljeva ne bi bilo moguće iz pozicije mlađeg partnera u oporbi, koja je u međuvremenu zapala u vlastite probleme te nije kvalitetna ni sposobna oblikovati i ponuditi jasnu i strukturiranu političku platformu.

Promovirajući dijalog i kompromis, suradnju i konsenzus oko zajedničkih politika, racionalnu i konstruktivnu politiku te konkretne rezultate umjesto ideoloških sukoba i izazivanja krize po svaku cijenu, populizma i destrukcije – HNS nastoji biti predvodnikom nove i drukčije politike, one koja vodi stabilnosti političke vlasti i djelovanju na programima društvenog razvoja. U tom kontekstu, novi politički program nastoji definirati i učvrstiti političke temelje stranke, njezin liberalno-demokratski identitet te osnažiti i motivirati stranačko članstvo da ustraje u aktivnom angažmanu na izgradnji konstruktivne politike i promovira HNS kao stranku rezultata.

2. Temeljna određenja

Hrvatska narodna stranka – liberalni demokrati (HNS) je hrvatska stranka liberalno-demokratske političke orijentacije. Temeljeći se na tradiciji zapadne liberalne demokracije, članovi stranke promiču individualne, političke i ekonomske slobode, vladavinu zakona, političku i pravnu jednakost, toleranciju i poštivanje razlika, građanska prava i odgovornosti te dijele viziju Republike Hrvatske kao liberalno-demokratske države i slobodnog i otvorenog društva ravnopravnih građana u okviru Europske unije.

Načelo individualne slobode jedna je od temeljnih političkih odrednica stranke. Na toj slobodi zasniva se mogućnost zadovoljenja potreba svakog pojedinca da dostojanstveno ostvaruje vlastite mogućnosti, želje i potrebe, poštujući pritom slobodu i potrebe drugih građana članova političke zajednice. Odatle proistječe temeljno liberalno načelo da se sloboda pojedinca može ograničiti samo pravom na slobodu drugih. Pri tome je dužnost države jamčiti temeljne slobode i sigurnost svim građanima, ostvarenjem vladavine prava i institucionalnim zaštitom od posezanja političke vlasti prema tim slobodama. Na toj osnovi zasniva se posredovanje društvenih interesa kroz institucije i proceduru te načelo ravnopravnosti, neovisno o međusobnim razlikama (porijeklo, spol, dob, socioekonomski status, svjetonazor, nacionalna, kulturna ili religijska pripadnost, odabir životnog stila ili invaliditet). Cilj je ostvarenje općeg interesa i dobiti u najvišem mogućem opsegu oko kojeg treba postići političku suglasnost.

Stoga je načelo kompromisa (prijeko potrebno u postizanju optimalnog rezultata) za HNS temelj političkog djelovanja. Naime, politika je djelovanje za opće dobro i ostvarenje javnog interesa, stoga treba biti plemenita i časna djelatnost. S obzirom na različitost društvenih i političkih interesa, ostvarenje općeg interesa u najvišem mogućem opsegu nužno implicira posredovanje društvenih različitosti i sukoba kroz kompromise, kako bi se postigao konsenzus oko zajedničkoga. To pak politiku čini i umijećem mogućega. Svrhovito političko djelovanje stoga pretpostavlja sposobnost i volju pregovaranja i dogovaranja te odricanje od isključivosti, ultimativnih i maksimalističkih zahtjeva. Bez toga nije moguće prevladati sukobe i ostvariti opće dobro i stabilnost. Tim načelima HNS se vodi kada je u pitanju ostvarenje javnog interesa u najvišem mogućem opsegu. Time istodobno slijedi i temeljno načelo konstituiranja opće volje i posredovanja društvenih interesa u modernim liberalnim demokracijama.

Sloboda, ljudska i građanska prava te političke i ekonomske slobode za HNS su temelj demokracije, a pravo vlasništva, sloboda tržišta i poduzetništva prijeko su potrebni preduvjeti za ostvarenje prosperitetnog gospodarstva i otvorenog društva. Političke i ekonomske slobode su povezane. Nema politički slobodnog društva koje istovremeno ne jamči ekonomske slobode. Temeljna funkcija države jest osiguranje temeljnih načela slobode i jednakosti, i to kroz osiguranje pravne države (vladavina zakona, procedura, zakonsko i institucionalno jamčenje i osiguranje građanskih prava i sloboda) i socijalne države (kroz politike socijalne i zdravstvene zaštite, mirovina, obrazovanja, fiskalne i redistributivne politike). Država je dužna skrbiti o blagostanju pojedinca i društva u mjeri

prihvatljivom za sve, pritom poštujući sferu privatnosti i slobode pojedinca i autonomiju građanskog društva.

Država treba omogućiti jednake prilike svim svojim građanima za ostvarenje osobnog prosperiteta i blagostanja te kroz svoje socijalne funkcije pomoći svima onima koji su iz različitih razloga onemogućeni, ograničeni, obespravljani ili lišeni mogućnosti za ostvarenje osobnih i profesionalnih interesa i blagostanja. Država stoga skrbi o takvim osobama, kao i o onima s posebnim potrebama na način da ih integrira u društvo i omogućuje im razvoj i djelovanje sukladno njihovim mogućnostima.

Državne institucije, podjednako na nacionalnoj i na regionalnoj i lokalnoj razini, nisu produžena ruka vlasti, već javni servis građana. One su, prije svega, dužne štiti temeljna ljudska prava i slobode građana, s posebnim naglaskom na zaštiti prava manjina i najugroženijih članova zajednice. Kao i do sada, HNS će inzistirati na razvoju efikasnosti državnih institucija, koje trebaju postati učinkovite u obavljanju svojih zadaća, potpuno usmjerene na građane kao korisnike njihovih usluga.

HNS snažno zagovara ekonomske slobode, što znači smanjivanje utjecaja države na tržišne tijekove i funkcioniranje gospodarstva. Pritom se posebno zalaže za što manje fiskalno opterećenje gospodarskih subjekata, vladavinu prava, uvođenje eura, ukidanje regulatornih prepreka poduzetništvu, fleksibilnost tržišta rada i općenito što veću slobodu tržišta.

Prava građana i ekonomske slobode mogu se ostvariti samo uz učinkovito i neovisno pravosuđe koje će osigurati ravnopravnost pred sudovima i zaštitu vlasničkih prava. Neovisno i učinkovito pravosuđe ključ je razvoja liberalno-demokratskih država koje jamče sigurnost ulaganja.

Sloboda, jednakost, ljudska i građanska prava te političke i ekonomske slobode za HNS su temelj demokracije, a sloboda tržišta i poduzetništva prijeko su potrebni preduvjeti ostvarenju prosperitetnog gospodarstva i otvorenog društva.

Političke i ekonomske slobode su povezane. Nema politički slobodnog društva koje istovremeno ne jamči ekonomske slobode

Uz deregulaciju, potrebno je ograničiti moć države smanjenjem njezine redistributivne uloge, prije svega smanjenjem poreznih opterećenja te redukcijom državne potrošnje javnog novca te reformu javne uprave usmjerenu na stvaranje pogodnijeg općeg okvira slobodnom tržištu, s minimalnom regulativom, uz depolitizirano i učinkovito sudstvo koje štiti vlasnička prava i individualne slobode. HNS se zalaže za uspješno gospodarstvo koje država potiče racionalnim javnim politikama, poglavito onima što će omogućiti otvaranje novih radnih mjesta u konkurentnim i tehnološki naprednim industrijama.

HNS zagovara manju i učinkovitiju vladu s racionaliziranim brojem ministarstva, te bitno smanjenim brojem državnih poduzeća i razvojem transparentnog javnog sustava imunog na sve vidove korupcije.

HNS dosljedno zastupa slobodu svjetonazora, životnog stila i pravo izbora pojedinca u svrhu samoostvarenja i života prema osobnim preferencijama. Posebno bitnim HNS drži usmjeravanje cjelokupnog društva prema vrijednostima tolerancije, suživota, razumijevanja

i poštivanja različitosti. Kao glavni nositelj liberalnog svjetonazora i građanske politike u Hrvatskoj, HNS će, kao i do sada, otvoreno istupati i djelovati kao predvodnik u poticanju upravo tih vrijednosti držeći ih prijeko potrebnim sastavnicama građanske političke kulture – sociokulturnog temelja i preduvjeta demokracije.

HNS se zalaže za Hrvatsku koja će biti uzor i predvodnik bližem, ali i širem okruženju u procesima demokratizacije i reformama koje se provode na putu prema zapadnim demokratskim političkim integracijama, prvenstveno Europskoj uniji i NATO-u.

Sloboda nije apstraktan pojam, već ona mora imati konkretno značenje u konkretnom društvu. U današnjoj RH to prije svega znači za svakog građanina RH slobodu od straha, neizvjesnosti i osjećaja ugroženosti po bilo kojoj osnovi. Zatim slobodu iskazivanja svih osobnih i grupnih identiteta, životnih stilova, aspiracija i želja bez straha od diskriminacije. Slobodu od prevelikog i nelegitimnog miješanja države u privatni, bračni i obiteljski život građana. Slobodu raspolaganja svojim tijelom i odluka o vlastitom životu i zdravlju. Slobodu svijesti i savjesti. Slobodu učenja, podučavanja i primanja svake vrste poduke. Slobodu svakog djelovanja koje ne ugrožava ili ograničava slobodu drugih ljudi. Slobodu od paternalističke države i velikih, autoritarnih vođa. Slobodu od previsokih i prekobrojnih poreza te prevelike birokratiziranosti poslovanja i svakodnevnog života. Slobodu poduzetništva, sigurnost i zaštitu privatnog vlasništva. Slobodu od siromaštva i društvene marginalizacije.

3. Vrijednosti

Politički program Hrvatske narodne stranke i njezino političko djelovanje zasniva se na temeljnim vrijednostima liberalne demokracije, koju stranka promiče u svim segmentima svojeg djelovanja vodeći računa o nacionalnim interesima hrvatskog društva i svih njegovih sastavnica. Članovi i podupiratelji stranke motivirani su ovim vrijednostima kao najvišim osobnim, društvenim i političkim dispozicijama, ali i ciljevima koje kroz svoje političko djelovanje žele ostvariti. Te su vrijednosti međusobno komplementarne i označavaju svjetonazorsku, ideološku i političku osnovu djelovanja stranke.

Vrijednosnu osnovu političkog djelovanja Hrvatske narodne stranke čine: dostojanstvo, sloboda, jednakost, vladavina prava i zaštita ljudskih i građanskih prava, tolerancija, slobodno tržište i poduzetništvo, solidarnosti i socijalna sigurnost, sekularna država, znanje i obrazovanje te racionalno utemeljena politika.

3.1. Dostojanstvo

HNS polazi od temeljnog uvjerenja da je dostojanstvo svakog pojedinca temeljno načelo demokratskog društva, a njegovo ostvarenje primarni cilj svake političke organizacije i njezine aktivnosti u demokratskom poretku. Djelotvorna i funkcionalna demokracija nije sama sebi svrha već je u službi građana, poglavito ostvarenja pravednog i prosperitetnog društva koje pojedincu omogućuje osobni razvoj i samoostvarenje i osigurava poštivanje i zaštitu ljudskih i građanskih prava svakog pojedinca.

Dostojanstvo
Sloboda
Jednakost
Vladavina prava i zaštita ljudskih i građanskih prava
Tolerancija
Slobodno tržište i poduzetništvo
Solidarnost i socijalna sigurnost
Sekularna država
Znanje i obrazovanje
Racionalna politika

3.2. Sloboda

Individualna sloboda i mogućnost izbora mjerilo su demokratičnosti i preduvjet demokratskog poretka. Sloboda podrazumijeva slobodu mišljenja, izražavanja i udruživanja, politički, svjetonazorski i religijski pluralizam, izbor načina života, autonomiju u donošenju odluka, uključujući i odgovornost za vlastiti život i dobrobit. Sloboda znači i odsustvo državne, političke i ideološke prisile i nadzora građana. Za ostvarenje tog načela HNS se zalaže za transparentan sustav vlasti u kojem su zaštićena prava svih građana uz ograničenje i nadzor moći vlasti, vladavinu prava, zaštitu ljudskih i građanskih prava te sigurnosti građana.

3.3. Jednakost

Jednakost je temeljna demokratska vrijednost. Ona podrazumijeva jednakost pred zakonom, u smislu jednakih prava i obveza svih građana i jednakog postupka pred

zakonom, i političku jednakost, u smislu prava sudjelovanja u političkom životu zajednice svih građana i jednakih obveza koje kao građani imaju, neovisno o njihovim sekundarnim obilježjima (spol, dob, rod, rasu, svjetonazorska, ideološka, politička, nacionalna, religijska i kulturna pripadnost, socioekonomski, profesionalni i obrazovni status, klasno i socijalno porijeklo itd.). Jednakost je u funkciji ostvarenja jednakih prilika, dostojanstva čovjeka i pravednog društva te pretpostavka sudjelovanja svih građana u inkluzivnom političkom društvu.

3.4. Vladavina prava i zaštita ljudskih i građanskih prava

Vladavina prava i podvrgavanje svih zakonima pretpostavka su demokratskog i na ustavu zasnovanog djelovanja institucija države i vlasti te osiguranja slobode, jednakosti i prava građana. Djelotvorna prava država jamac je jednakosti građana i preduvjet njihove zaštite od posezanja vlasti u njihova prava. Osobito je bitna za zaštitu prava manjine (političke, nacionalne, kulturne, vjerske, rodne, seksualne) od dominacije većine. Prostor slobode i poštivanje prava manjina mjerilo su moderniziranosti i otvorenosti društva i demokratičnosti političkog sustava, pa su ostvarenje vladavine prava i zaštita manjina ključna zadaća političkog djelovanja demokratskih političkih aktera.

3.5. Tolerancija

Tolerancija shvaćena kao prihvaćanje i poštivanje različitosti preduvjet je ostvarenja slobode u demokratskom društvu. Drugi i drukčiji imaju pravo slobodno iskazivati svoju različitost u smislu ne samo političkih razlika već i onih kulturnih, etničkih, svjetonazorskih, religijskih te osobnih preferencija i izbora stila života. Bez poštivanja drugih i drukčijih nije moguće očekivati ni da će naši stavovi i uvjerenja te način života biti poštovani. Tolerancija nije samo etička vrlina već i politička i zakonska pretpostavka demokracije, ona je nužna za izbjegavanje konflikata i ostvarenje harmoničnosti u različitostima, koje su bogatstvo i kohezivni činitelj, a ne razlog podjelama u društvu. Tolerancija je pretpostavka otvorenog društva i održanja pluralizma. Ona je brana dogmatizmu, isključivosti i autoritarnim posezanjima u slobode i prava građana.

3.6. Slobodno tržište i poduzetništvo

Sloboda uključuje i ekonomsku dimenziju, koja podrazumijeva tržišno gospodarstvo i privatno poduzetništvo. Država bi trebala osigurati slobodu tržišta i poduzetništva, uzdržavajući se od interveniranja većeg od potrebnoga za održanje stabilnosti gospodarstva. Pravo vlasništva temelj je ekonomske i individualne slobode.

3.7. Solidarnost i socijalna sigurnost

Tržišno gospodarstvo svojim funkcioniranjem nužno proizvodi socioekonomske nejednakosti, koje posljedično ugrožavaju onu političku. Stoga se solidarnost postavlja kao bitna vrijednost, a koncept društvene solidarnosti kao nužan mehanizam za smanjenje tih razlika i očuvanje jednakosti građana, kao pretpostavke demokracije. Politike solidarnosti i funkcije socijalne države – poglavito socijalne sigurnosti, zdravstvene zaštite, osposobljavanja za rad te potpore odgovarajućim socijalnim skupinama i osiguranja

dobrobiti najpotrebnijim članovima društva – bitan su sadržaj političkog djelovanja HNS-a, koji promičući liberalne vrijednosti ne izostavlja ovaj ključan mehanizam ostvarenja socioekonomske jednakosti. Potičući poduzetništvo i mjere poreznog rasterećenja, s jedne strane, te istodobno dobrobit socijalnih aktera korisnika funkcija socijalne države, s druge strane, HNS se – umjesto ekstenzivne i često neselektivne redistribucije društvenih sredstava – zalaže za svrhovitu socijalnu i druge javne politike koje će potaknuti veću odgovornost i motivaciju korisnika sredstava društvene solidarnosti, omogućiti njihovu veću uključenost te istodobno olakšati poslovanje gospodarstva koje ta sredstva osigurava.

3.8. Sekularna država

Sloboda svjetonazora, vjere i uvjerenja pretpostavlja osiguranje tih prava i zaštitu građana od nametanja bilo kojih uvjerenja. Ključna pretpostavka za to jest sekularna država, odnosno potpuna odvojenost države, svih javnih institucija, političke vlasti i svih javnih politika od religije i religijskih institucija. To je posebno bitno za osiguranje slobodnog javnog obrazovanja, bez ideološkog i religijskog utjecaja.

3.9. Znanje i obrazovanje

Jedno od temeljenih građanskih prava je pravo na obrazovanje, osobno, profesionalno i političko. Znanje – koje se obrazovanjem stječe – jedna je od najvećih vrijednosti, podjednako na individualnoj i na društvenoj razini. Na prvoj, ono je u funkciji samoostvarenja pojedinca (u osobnom i profesionalnom smislu) te stvaranja građanskih kompetencija (političko obrazovanje). Na društvenoj razini, bez obrazovanih građana i razvijene znanosti i tehnologije nije moguće razvijeno gospodarstvo, kao što bez politički kompetentnih građana nema građanske političke kulture, a time ni modernog participativnog i otvorenog demokratskog društva. Na znanju kao jednoj od najviših vrijednosti HNS temelji svoje političko djelovanje usmjereno izgradnji modernog, sekularnog i tehnološki naprednog obrazovnog sustava koji će osposobljavati visokostručne mlade ljude sposobne odgovoriti svim izazovima suvremenih tehnologija i industrija.

3.10. Racionalno utemeljena politika

Javno dobro i ostvarenje općeg interesa temeljni su cilj političkog djelovanja. Međutim, s obzirom na raznolikost i sučeljenost društvenih interesa, ostvarenje tog cilja moguće je u ograničenom opsegu koji je prihvatljiv za svih ili za većinu. To nužno pretpostavlja kompromis, koji znači uzdržavanje od maksimalističkih političkih i interesnih zahtjeva i izbjegavanje konflikta s ciljem postizanja konsenzusa oko opsega zajedničkoga. Demokratska politika zasniva se u upravo na tom načelu te je pretpostavka za racionalno i učinkovito vođenje politike. Ako je političko djelovanje umijeće mogućega, ono je inkluzivno, a ne ekskluzivno, nastojeći ostvariti suglasnost oko ključnih pitanja od javnog interesa. Plemeniti politički ciljevi, ako se ne mogu realizirati, ostaju sami sebi svrhom. Stoga je nužno ostvariti pristanak u opsegu u kojemu se mogu realizirati. To pak nužno uključuje političku volju, vještinu pregovaranja i želju za ostvarenjem konkretnih ciljeva. HNS će stoga u svojem djelovanju uvijek dati prednost inkluziji, suradnji, konstruktivnom i racionalno utemeljenom djelovanju umjesto poticanju konflikta, isključivosti i destrukciji.

3.11. Nastavak reformske agende

HNS je odlučan i neće nikada odustati od provođenja reformi ključnih za daljnji razvoj hrvatskog društva, dobar život i blagostanje svih građana RH, sigurnost i stabilnost Republike. Poglavitito se to odnosi na reformu obrazovanja, ali i pravosuđa, zdravstva, javne uprave i drugih sektora važnih za ukupno društveno blagostanje. HNS će tražiti otvaranje prostora za jačanje privatnog poduzetništva, smanjenje birokratskih prepreka, pretjerane regulacije, previsokih poreza i poticanje poduzetništva u granama gospodarstva koje mogu stvoriti najveću dodanu vrijednost. Ubrzanje rasta BDP-a i ukupnog bogatstva zemlje jedini je zdrav temelj na kojem će se moći ostvariti društvo blagostanja i kvalitetno funkcioniranje državnih i javnih službi.

3.12. Političke opasnosti u budućnosti

HNS je svjestan krhkosti, nedovoljne izgrađenosti i osjetljivosti demokratskih institucija i procedura u RH. Stoga ćemo neprekidno inzistirati na provođenju važnih reformi u društvu i gospodarstvu, s ciljem stabilizacije i učvršćenja društva i institucija u srednjoročnom razdoblju. Kao glavnu opasnost u nastupajućem razdoblju vidimo radikalizaciju političkog spektra, naročito na njegovoj desnoj polovici, koja bi RH odvela u pravcu zemalja poput Poljske, Mađarske, Srbije ili Turske. Pri tomu je velika opasnost da političke igre moći i kombinatorika nakon parlamentarnih izbora u drugi plan potisnu reformsku agendu, što bi dodatno usporilo proces konvergencije RH prema standardima i prosjecima EU-a.

3.13. Hrvatska u EU. Europska Hrvatska

HNS je snažno proeuropska i pro-EU stranka. Mi možemo, zajedno sa svojim europskim kolegama i prijateljima liberalima i ostalim demokratskim snagama, obnoviti Hrvatsku i Europu (Renew Croatia, Renew Europe). Veliki su izazovi pred europskim projektom. EU je prije svega zajednica vrijednosti, liberalne demokracije, parlamentarizma, vladavine prava, odvojenosti i neovisnosti institucija i svih grana vlasti, individualnih i grupnih sloboda, prava svih vrsta manjina, slobode medija, akademskih sloboda. Naša je zajednička zadaća obnoviti povjerenje ljudi u Hrvatskoj i diljem EU-a u ove vrijednosti, putem produbljivanja i širenja procesa demokratskog odlučivanja i participacije u svim sferama društva, što više pritom primjenjujući načelo supsidijarnosti i *bottom-up* pristup. Zalažemo se za Europu koja poštuje, njeguje, cijeni i potiče raznolikosti i različitosti među svojim građanima, narodima i kulturama. No zalažemo se i za više EU-a, više zajedništva, u gospodarstvu, financijskim tokovima, obrani i sigurnosti, širenju i ujednačavanju procesa digitalizacije ekonomije i cjelokupnog društva, zajedničkoj borbi protiv klimatskih promjena, za veću rodnu ravnopravnost i bolju regulaciju migracijskih procesa. Želimo da obrazovanje, znanost i tehnologija u EU ponovno zauzmu ono mjesto koje im je pripadalo i da EU ponovno postane središte kreativnog dijela svijeta. Zalagat ćemo se da građani RH prepoznaju kako je u našem najboljem nacionalnom interesu da EU bude što složnija i usklađenija, kako bi parirali svim izazovima i konkurenciji drugih i drukčijih interesa i vizija svijeta i svjetskog poretka.

4. Obilježja političkog djelovanja stranke

U svojem nastojanju ostvarenja naznačenih vrijednosti, djelovanje HNS-a obilježava stručnost, odgovornost, odvažnost, dosljednost, angažiranost, pristupačnost i odlučnost. Ti postulati predstavljaju okvir političkog djelovanja i donošenja odluka, oblikovanja javnih politika i provedbe političkog programa. Racionalna politika koju HNS promiče implicira konkretne rezultate i evaluaciju na toj osnovi.

4.1. Stručnost

HNS je stranka stručnih ljudi. Stručnost i profesionalnost nastojimo promovirati u svemu što radimo, podjednako u našem profesionalnom životu i u politici. Stručnost pretpostavlja podjednako profesionalne kompetencije kao i one političke potrebne za razumijevanje društvenog i političkog konteksta.

HNS od svojih članova očekuje da pokažu rezultate i prema tim ih rezultatima ocjenjuje.

Samo stručni ljudi mogu odgovoriti suvremenim društvenim izazovima te svojim stručnim znanjima i sposobnostima doprinijeti kreiranju i provedbi kvalitetnih politika, ostvarenju i osmišljenih i svrhovitih projekata i biti ustrajni u njihovoj provedbi. Dok političke kompetencije omogućuju djelovanje u okviru političkog sustava i u prostoru javnosti, stručnjaci u politici pružaju pragmatičnost, organizacijske sposobnosti, inovacije te sposobnost rješavanja specifičnih problema u društvenom, gospodarskom, tehnološkom i kulturnom području.

4.2. Odgovornost

HNS je stranka koja zahtijeva valjano obavljanje javnih poslova i obnašanje javnih dužnosti te odgovornost za kvalitetu i rezultate. Za razliku od pravne i materijalne odgovornosti, koje su definirane pozitivnim zakonima, politička odgovornost pretpostavlja da su politički akteri i javni dužnosnici, posebice nositelji političke vlasti, odgovorni za svoje djelovanje građanima. To se posebno odnosi na zakonito, transparentno, savjesno i učinkovito obavljanje posla za kojeg su izabrani ili imenovani te pridržavanje etičkih načela u svojem djelovanju, posebice poštivanja javnog interesa i njegovog dosljednog ostvarivanja. HNS u svojem djelovanju nastoji odgovorno obavljati javne poslove te očekuje i zahtijeva odgovornost od svojih članova u svakoj prilici.

4.3. Odvažnost

Odvažnost za HNS znači spremnost otvoreno i kritički govoriti o temama koje drugi izbjegavaju. Odvažnost znači i spremnost preuzimanja vodstva i poduzimanja bitnih koraka koji u konačnici vode dobrome i onda kada su oni nepopularni, kao što su to strukturne reforme, koje nužno pogađaju određene socijalne skupine.

HNS se ne ustručava javno izreći ono što misli da je ispravno i preuzeti vodstvo, čak i kad to nije ono što bi ljudi trenutno željeli čuti i zbog čega bi mogli steći kratkotrajnu podršku. HNS se nastoji dosljedno i argumentirano boriti za svoje stavove, čak i onda kada treba razgovarati s političkim neistomišljenicima i suparnicima, poštujući pritom njihovo pravo na drugačije mišljenje.

HNS ne podliježe populizmu niti se koristi populističkom retorikom, neutemeljenim i lažnim obećanjima s ciljem pridobivanja političke naklonosti i odriče se potrebe svidjeti se građanima pod svaku cijenu. Usredotočeni smo na to da je važnije s njima razgovarati otvoreno i o svim razlikama. Pritom se nastojimo dosljedno držati naših temeljnih vrijednosti.

4.5. Dosljednost

HNS se ne služi populističkom retorikom i moraliziranjem politike, već nastoji racionalnom politikom ostvariti konkretne rezultate u korist javnog interesa. Pritom ostaje vjeran svojim temeljnim vrijednostima i političkom programu nastojeći ga ostvariti u najvećem mogućem opsegu.

Ono što se može protumačiti pragmatizmom – koji je u demokratskoj politici legitiman, štoviše nužan kako bi se postigao konsenzus – proizlazi upravo iz dosljednosti i želje za pronalaženjem najboljeg mogućeg puta za ostvarenje naših političkih ciljeva.

HNS želi biti predvodnik promjene do sada dominirajuće ekskluzivističko-ideološke političke paradigme u hrvatskoj politici i potaknuti napuštanje političke isključivosti, praksu stalnih i besplodnih sukoba, izazivanja političke krize i ideološko-identitetskih sučeljavanja te promovirati dijalog i suradnju na ostvarenju konsenzusa oko konkretnih političkih ciljeva.

Želimo se baviti rješavanjem ključnih socioekonomskih problema zemlje i pridonijeti njihovom rješavanju u suradnji sa svima koji prihvaćaju rad za opće dobro, umjesto stjecanja političke potpore na populističkoj političkoj mobilizaciji. Naš status i političku potporu želimo legitimirati na konkretnim programima i rezultatima.

U HNS-u smo uvijek spremni nazvati stvari pravim imenom.

Ne vodimo populističku, već racionalno utemeljenu politiku.

Političke suparnike poštujemo, s njima razgovaramo i sučeljavamo se snagom argumenata.

HNS želi biti predvodnikom promjene političke paradigme u Hrvatskoj koju obilježava suradnja i konstrukcija umjesto ideoloških sukoba, isključivosti i destrukcije.

Svoj status i političku potporu HNS želi legitimirati na konkretnim programima i rezultatima.

4.6. Angažiranost

Angažiranim djelovanjem i osobnim primjerom pokazujemo da je moguće promijeniti društvo na bolje. Angažirano djelovanje znači i preuzimanje odgovornosti, a bez toga nema ni povjerenja ni političke potpore. Spremni smo preuzeti odgovornost za provođenje svojeg programa i načela.

Zalažemo se za angažiranu javnu politiku, koja ne ostaje samo na riječima, nego se prepoznaje i legitimira djelima i konkretnim rezultatima.

4.7. Pristupačnost

HNS ne drži politiku elitističkom djelatnošću, rezerviranu samo za političare. Naprotiv, držimo da bez široke građanske participacije djelotvorna demokracija nije moguća ni potpuna, što nužno implicira involviranost širokih socijalnih skupina i njihov aktivan angažman u pitanjima od javnog interesa.

Stoga smo kao stranka izrazito pristupačni i srdačni u našem odnosu s građanima. S njima želimo podijeliti naše ideje i aktivnosti, čuti mišljenja i prijedloge. Zato smo stalno među građanima, podjednako našim članovima i biračima. Posebice djelujemo na lokalnoj razini, od mjesne samouprave naviše, jer lokalna razina je ona gdje se odvija glavnina života građana i gdje treba stalno biti nazočan kako bi se glas građana u svakom trenutku jasno čuo s ciljem što bolje informiranosti i kvalitetnijeg rada u ostvarenju njihovih interesa.

Biti liberal u svakom trenutku znači biti otvoren, omogućavati i poticati dijalog te zastupati svoj svjetonazor pristojno i s poštovanjem prema drugima i drukčijim mišljenjima.

4.8. Odlučnost

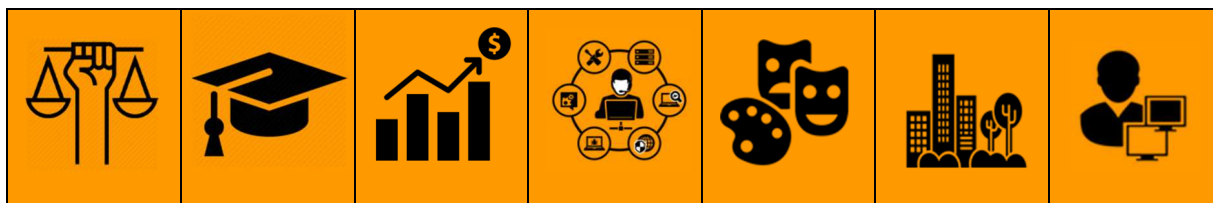
Temeljem prethodnoga, HNS je odlučan u svojoj namjeri ostvarenja konkretnih ciljeva i ostvarenja vidljivih i mjerljivih rezultata. Upravo bi oni trebali biti najvažniji kriterij političke evaluacije i stjecanja političke potpore kao i usporedbe s drugim političkim akterima. Poticanje suradnje, a ne sukoba te rad na ostvarenju javnih, a ne partikularnih interesa bit će stoga ključno obilježje djelovanja stranke. U tom smislu, odlučnost znači jasno opredjeljenje i angažman HNS-a u tom smjeru.

5. Ključne javne politike

Slijedom prethodno rečenoga, a za razliku od mnogih drugih političkih stranaka, politički program HNS-a nije skup želja, već program potrebnih i provedivih javnih politika za koje imamo kapacitet, stručnost i mogućnost provedbe. Pritom treba reći da HNS ne zanemaruje cjelinu javnih politika potrebnih da bi cjelokupno društvo i institucije države funkcionirali.

Međutim, s obzirom na konkretnu političku konstelaciju i odnose među relevantnim političkim akterima u Republici Hrvatskoj, HNS jasno sagledava svoju poziciju i na toj osnovi projicira svoj politički program, odnosno konkretne javne politike kojima želi pridonijeti razvoju hrvatskog društva. Riječ je o osam prioriternih područja u kojima HNS može i želi dati vrlo konkretan i sustavan doprinos. To su:

1. Zaštita ljudskih i građanskih prava
2. Znanje i obrazovanje: Hrvatska kao zemlja znanja i reforma obrazovnog sustava
3. Gospodarstvo i industrijski razvoj Hrvatske
4. Zelene politike
5. Digitalna infrastruktura
6. Razvoj kreativnih industrija
7. Unapređenje područja graditeljstva i prostornog uređenja
8. Reforma javne uprave.

U daljnjemu se tekstu izlažu političke osnove tih javnih politika, dok će strategije, razvojni i operativni planovi proizaći iz konkretnih razrada tih politika u suglasju s koalicijskim partnerima i mjerodavnim državnim institucijama.

5.1. Zaštita ljudskih i građanskih prava

5.1.1. Ljudska i građanska prava

Ljudska i građanska prava jedna su od temeljnih vrijednosti liberalne demokracije, a njihova zaštita jedna od glavnih zadaća demokratskog poretka. Ta prava jamče se ustavom svim građanima, neovisno o njihovim sekundarnim obilježjima, pripadnostima ili uvjerenjima (spol, dob, rasa, jezik, vjera, političko, ideološko, svjetonazorsko uvjerenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, socioekonomski, klasni ili imovinski status, obrazovanost i druge osobine). Pred zakonom su svi jednaki.

Ljudska i građanska prava i slobode tako obuhvaćaju: osobne i političke slobode i prava (pravo na život, zabrana prisilnog rada, pravo na pravičan sudski postupak, nepovredivost doma, zaštita osobnog i obiteljskog života, dostojanstva, ugleda i časti, sloboda mišljenja i izražavanja misli, savjesti i vjeroispovijedi) te gospodarska, socijalna i kulturna prava i slobode (pravo vlasništva, poduzetničke i tržišne slobode, pravo na rad i prava iz područja rada, pravo na socijalnu sigurnost, socijalno osiguranje, zdravstvenu zaštitu i posebnu skrb, pravo na obrazovanje, sloboda znanstvenog, kulturnog i umjetničkog stvaralaštva, pravo na zdrav život u zdravom okolišu). U ovom kontekstu posebno mjesto imaju zaštita prava nacionalnih manjina, ali i svih drugih manjina koje imaju pravo na artikulaciju i izražavanje svojih posebnosti.

Zakoni i drugi pozitivni propisi na različitim razinama daju praktično značenje temeljnim pravima i slobodama pojedinca, uključujući zdravstvenu zaštitu, socijalne službe, kazнено zakonodavstvo, zaštitu protiv različitih oblika diskriminacije, obrazovni sustav i slično.

5.1.2. HNS i zaštita ljudskih i građanskih prava

Slijedeći liberalno-demokratsku ideju svojih osnivača i beskompromisno zastupajući viziju Hrvatske kao moderne, građanske države slobodnih i jednakopravnih građana, HNS je tijekom protekla skoro tri desetljeća znatno utjecao na stvaranje demokratskog ozračja, razvoja civilne kulture i prihvaćanja demokratskih vrijednosti u hrvatskoj politici i društvu. Odlučnost u namjeri da se liberalne vrijednosti promiču i ugrađuju u temelje hrvatske politike i danas je u HNS-u jednako prisutna.

To znači da će HNS i dalje zagovarati beskompromisnu politiku poštivanja ljudskih prava te izgradnju Hrvatske kao moderne građanske države, članice Europske unije. Mnoge prepreke na tom putu, pa i političke diskvalifikacije od različitih, mahom antiliberalnih, autoritarnih i nedemokratskih političkih aktera, samo su ojačali HNS u tim nastojanjima. Štoviše, upravo je suprotstavljanje tim akterima i takvim političkim stajalištima znatno utjecalo na podizanje demokratske svijesti, podjednako građana i

Sloboda neovisnog i samostalnog pojedinca te država čiji smisao postojanja je zaštita te slobode – glavni su motiv i pokretač u političkom djelovanju članova stranke, a stvaranje prosperitetnog i pravednog društva temeljenog na potpunom ostvarenju individualnih sloboda i potencijala svakog građanina glavni je i ultimativni politički cilj.

političkih aktera, od kojih su se mnogi vremenom priklonili liberalno-demokratskim pozicijama, svjesni da je riječ o demokratskim standardima na kojima se zasniva demokratski politički poredak. Također, porast broja članova koje HNS bilježi u tom vremenu, rezultat je upravo tog procesa, kao i povjerenje koje birači iskazuju HNS-a na izborima.

Sve to obvezuje HNS na daljnje napore u osmišljavanju programa i javnih politika koje će povezati zalaganje za individualnu emancipaciju i promoviranje različitosti i zaštitu građanskih prava s radom na ostvarenju socijalne pravde, jednakosti i sigurnosti. Ta se politika primarno usredotočuje na čovjeka i njegovo dostojanstvo, na građanina i njegova prava i slobodu te na njihovu zaštitu. Sloboda pojedinca ne znači da se pojedincima daje „pravo“ na društvenu neodgovornost, na kršenje proceduralnih i zakonskih pravila. Sloboda nužno implicira i odgovornost, pa je svaki pojedinac odgovoran za svoje ponašanje u okvirima morala i zakona.

HNS će stoga poticati svijest i osjetljivost prema ljudskim i građanskim pravima, s osobitim naglaskom na prava žena, seksualnih i etničkih manjina, imigranata i drugih obespravljenih skupina.

HNS će djelovati jednako i kod budućih primjera kršenja ljudskih i građanskih prava, slobode i jednakosti, nastojeći dosljedno stajati uz svoje temeljne vrijednosti. Djelujući na toj osnovi, HNS želi pridonijeti stvaranju normativnog okvira koji omogućuje kvalitetniju zaštitu slobode i prava građana, ali jednako tako i stvaranju političkog ozračja tolerancije, poštivanja različitosti, dijaloga i suradnje – kao temeljnih pretpostavki demokratskog funkcioniranja društva.

Država štiti temeljna ljudska prava i slobode građana, a posebno manjine. Upravo su prava manjina svih vrsta lakmus demokracije društva. Status manjina upućuje na stupanj tolerancije i razinu zaštite građanskih prava.

Liberalna načela prostora slobode pojedinca i države koja ne zadire u taj prostor, za HNS moraju biti provedena u svim područjima države i društva, od gospodarstva i poreza, preko obrazovanja, znanosti, zdravstva i kulture pa do državne i javne uprave, pravosuđa, izbornog sustava, ljudskih i građanskih prava, udruga – nepovrediva sloboda pojedinca temeljni su kriterij oblikovanja javnih politika.

Cilj je bolji život i rješavanje problema građana, omogućavanje svakom pojedincu da se samoostvaruje u slobodnom izboru životnog stila, svjetonazora, političkih, kulturnih, religijskih, rodnih, socijalnih pripadanja i svih drugih osobnih preferencija, u društvu bez diskriminacije po osnovi različitosti u kojemu uživa jednaka prava s ostalima.

HNS drži bitnim da se svaki hrvatski građanin, bez obzira na identitetske razlike, dobro osjeća u svojoj koži i u svojoj zemlji, i da se osjeća pozvanim dati najbolje od sebe za razvoj cijelog društva.

5.1.3. Obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građansko društvo bez nasilja i borba protiv klimatskih promjena

Obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo, odnosno političko (građansko) obrazovanje, ključno je za oblikovanje civilne kulture, građanske participacije i demokratskog građanstva, bez kojih nije moguće ostvariti funkcionalno demokratsko i otvoreno društvo. Politička socijalizacija koja uključuje građanski odgoj i obrazovanje omogućit će mladim ljudima ne samo konvencionalna znanja o politici i demokraciji, već i razvijanje kritičke perspektive, prihvaćanje i razumijevanje stavova i uvjerenja drugih i istovremeno gradnju i jačanje vlastitih stavova i uvjerenja. Na taj način oni postaju politički kompetentni i aktivni građani, svjesni vrijednosti demokracije, poglavito ljudskih i građanskih prava. Građanski odgoj stoga je utkan u obrazovni sustav gotovo svih razvijenih demokracija. Posebno je važno prepoznati i u obrazovnom sustavu staviti naglasak na suzbijanje nasilja i diskriminacije svake vrste te osobni i socijalni razvoj svakog mladog čovjeka.

Istovremeno na globalnoj su razini prepoznati veliki društveni i ekonomski izazovi, prije svega potreba sveobuhvatnog angažmana u borbi protiv klimatskih promjena koje doslovno ugrožavaju opstanak ljudi na Zemlji. U toj borbi mladi ljudi prednjače i stoga HNS to stavlja kao jedan od svojih prioriteta. Ekonomski razvoj treba stoga biti održiv i teme vezane uz održivi razvoj trebaju biti dio kurikuluma u našim školama i visokoškolskim ustanovama. Budući da se tehnologija strelovito razvija i utječe na poslove budućnosti, tako i obrazovni sustav treba otvoriti put cjeloživotnom učenju na način da učenici nauče kako učiti, imaju dobre temelje za zapošljavanje, ali i za poduzetništvo.

Promjenom kurikuluma počekom 2018. godine u sve su škole i sve razrede uvedene međupredmetne teme, njih sedam (Osobni i socijalni razvoj, Učiti kako učiti, Građanski odgoj i obrazovanje, Zdravlje, Poduzetništvo, Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije, Održivi razvoj), ali treba kontinuirano ulagati u osposobljavanje nastavnika za njihovo izvođenje te u kvalitetne projekte koji će podupirati ove međupredmetne teme.

S obzirom na to da u Hrvatskoj još uvijek nisu ostvareni preduvjeti u kojima svi građani mogu prakticirati svoju slobodu u punom smislu, ostvariti uspješan i ispunjen život te dosegnuti maksimum svojih mogućnosti, na provođenje građanskog odgoja i obrazovanja treba i dalje stavljati naglasak, ali pri tome ne treba zanemariti ni borbu protiv klimatskih promjena te pripremu za izazove poslova i društva budućnosti. Država mora biti u stanju svim svojim građanima omogućiti jednake početne pozicije i eliminirati sve prepreke koje pojedinca stavljaju u neravnopravni položaj u ostvarivanju njegovih prava i sloboda.

HNS se zalaže za sustavno provođenje građanskog odgoja, odnosno obrazovanja za ljudska i građanska prava na svim razinama obrazovnog sustava te za aktivnije političko djelovanje na podizanju svijesti o važnosti borbe protiv klimatskih promjena i održivom gospodarskom i društvenom razvoju.

5.1.4. Rodna ravnopravnost

Usprkos normativno-institucionalnom okviru koji jamči rodnu jednakost, činjenica je da su u hrvatskom društvu žene još uvijek u neravnopravnom položaju. Rodna neravnopravnost se očituje poglavito u razmjerno slabijim poslovima i nižim plaćama za iste poslove u odnosu na muškarce. Jednako tako, znatno manji broj žena je na rukovodnim pozicijama u odnosu na muškarce, kao i u upravnim, društvenim i političkim tijelima i institucijama, gdje su u velikom broju slučajeva i izrazito podzastupljene.

Stoga će HNS svojim djelovanjem poticati programe koji će unaprijediti socioekonomski i društveni položaj žena, i to kroz:

- unapređenje normativnog okvira koji bi smanjio ove manifestacije rodne neravnopravnosti
- zakonsko utvrđivanje obveze poštivanja rodne jednakosti pri zapošljavanju i u primanjima
- donošenje političkih odluka mjerodavnih tijela kojima će se osigurati razmjerna zastupljenost žena u javnim tijelima i institucijama
- utvrđivanje mjera i konkretnih programa kojima se potiče rodna ravnopravnost i jednakost u obiteljskim odnosima i obavezama.

5.1.5. Prava rodnih manjina

Zaštita rodnih manjina i osiguranje njihovih prava proizlaze iz obveze zaštite jednakosti i ljudskih i građanskih sloboda. Ova su prava za HNS pitanje jednakosti svakog pojedinačnog građanina pred zakonom, neovisno o njihovoj specifičnosti.

U tom kontekstu pozitivni zakoni Republike Hrvatske moraju biti usklađeni s temeljnim ustavnim načelima koja jamče tu zaštitu. U ovom području to je Obiteljski zakon, koji mora osigurati jednakost i primjenu jednakog prava na sve na koje se odnosi, uključujući i rodne manjine. Nije prihvatljivo da taj zakon, kao ni drugi (primjerice porezni propisi) smanjuju prava ili diskriminiraju one koji žive u izvanbračnim ili homoseksualnim zajednicama.

5.1.6. Sloboda vjere

Sloboda vjere očituje se podjednako kroz slobodu izražavanja vjerskih uvjerenja i prakticiranja vjere i kroz slobodu i pravo zaštite od nametanja drugih vjerskih uvjerenja. Sloboda vjere jamči se svima, bez obzira na religijski izbor i pripadanje. Pojedinaac mora imati punu slobodu religijskog i nereligijskog određenja i pripadnosti.

Pretpostavka za ostvarenje slobode religijskog i nereligijskog određenja je jasna odvojenost vjerskih zajednica od države, odnosno normativno uređena sekularna država koja implicira potpunu odvojenost države, svih javnih institucija, političke vlasti i svih javnih politika od religije i religijskih institucija.

5.1.7. Prava imigranata

Negativna demografska kretanja i povećane potrebe hrvatskog gospodarstva za kvalificiranom radnom snagom nameću potrebu redefiniranja politika imigracije i azila. Za razliku od razvijenih europskih društava, Hrvatska nema problem prevelikog, već nedostatnog priljeva imigranata, zbog čega bi trebala imati liberalniju politiku azila i biti otvorenija prema prijemu migranata. Uz to, hrvatsko društvo treba razvijati otvorenost i solidarnost te prihvatiti imigrante kao nove sugrađane i jamčiti im njihova prava. Potrebno je iskoristiti različitosti kao prednosti i omogućiti imigrantima potpunu adaptaciju i integraciju u hrvatsko društvo.

HNS će djelovati u smjeru ostvarenja mjera i politika upravo u tom smjeru, uz podsjećanje da su mnoga, osobito zapadna demokratska društva, bila solidarna i otvorena te prihvaćala hrvatske ekonomske i političke imigrante u razdoblju 1945. – 1990., te prognanike izbjegle pred velikosrpskom agresijom u razdoblju 1991. – 1995.

5.1.8. Sloboda odlučivanja o rađanju i planiranju obitelji

Planiranje obitelji i odluke o rađanju djece neotuđivo su pravo građana. To je prostor privatnosti i slobode pojedinca i njegove osobne savjesti, odnosno prostor autonomije obitelji u kojeg država i politički akteri ne smiju ni na kakav način zadirati. Država mora štiti taj prostor te jamčiti slobodu planiranja obitelji i pravo odlučivanja o rađanju djece.

Normativni okvir koji regulira potpomognutu oplodnju i usvajanje djece treba liberalizirati i ta prava učiniti dostupnima svima, neovisno o bračnom statusu, spolu ili seksualnoj preferenciji. Nije dopustivo uskraćivati djeci i potencijalnim roditeljima pravo na obitelj zbog pravila utemeljenih na tradicionalnom svjetonazoru. Stoga, normativni okvir reguliranja obiteljskih odnosa treba osloboditi od tradicionalnih i uopće svjetonazorski uvjetovanih odredbi i prilagoditi ga standardima liberalne demokracije i stvarnosti suvremenog društva.

5.1.9. Sloboda izbora dostojanstvene smrti

Polazeći od zaštite autonomije svakog pojedinca u svim pitanjima koja se tiču njegove osobnosti i privatnosti, HNS smatra da je i pitanje eutanazije, kao prava na slobodu izbora dostojanstvene smrti, potrebno zakonski regulirati. Naime, radi se o najosobnijoj odluci koju neki pojedinac može donijeti, a njezino odricanje je siguran put k rušenju slobode kao temeljnog načela liberalizma. Sve osobe, bez dobnog ograničenja, u terminalnoj fazi bolesti, koje trpe neizdrživu bol i traže opetovanu i aktivnu pomoć pri umiranju, moraju imati mogućnost izbora dostojanstvene smrti.

5.1.10. Jednakost osoba s invaliditetom

Osobe s invaliditetom i djeca s teškoćama posebno su ranjiva socijalna skupina te im je svako civilizirano društvo dužno osigurati jednakopravnost i socijalnu uključenost u svim područjima života i društvenog djelovanja. Stoga je potrebno doraditi normativni okvir koji će omogućiti punu participaciju svakog pojedinca i spriječiti diskriminaciju. Potrebno je razvijati i proširiti sve oblike socijalnih uloga u zajednici, od rane intervencije do stanovanja uz potporu. Posebnu pozornost potrebno je posvetiti statusu žena s invaliditetom te je

nužno izraditi odgovarajuće strategije djelovanja jer su upravo žene s invaliditetom u situacijama dvostruke diskriminacije.

Između ostaloga, potrebno je ujednačiti prava i primanja osoba s invaliditetom po osnovi stupnja invaliditeta, umjesto porijekla invaliditeta, što je danas ključan razlog velikih razlika u njihovom statusu i primanjima. Također, potrebno je razraditi sustav poticaja za zapošljavanje osoba s invaliditetom, njihovu prekvalifikaciju te po potrebi inzistirati na zapošljavanju uz podršku. Nužna je primjena postojećih građevinskih i urbanističkih standarda kako bi se svim građanima omogućila pristupačnost ustanovama, uslugama i sadržajima. Posebnu pozornost treba usmjeriti na obrazovanje djece s teškoćama, proširenje palete odgovarajućih obrazovnih programa/kurikuluma, kao i zanimanja u skladu s njihovim potrebama i mogućnostima.

Najbolji interes djeteta/osobe mora biti ključan, a da bismo to načelo osigurali potrebno je omogućiti sustavnu participaciju djece/roditelja/osoba s invaliditetom u izradi ili donošenju bilo kakvih propisa, odluka, mjera i sl.

5.1.11. Jednako pravo na zdravstvenu zaštitu

Građani moraju imati jednak pristup kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti. U tom smislu, potrebno je definirati paket zdravstvenih usluga koje čine osnovni standard jednako dostupan svim građanima. Sposobnost, znanje i umijeće vlasti treba osigurati razinu zdravstvene zaštite koja će stvoriti sigurnost i izvjesnost kod svakog građanina. Ostvarenje prava na zdravstvenu zaštitu izravno je u funkciji ostvarenja dostojanstva čovjeka.

Pravo na rad jedno je od temeljnih ljudskih prava. Svatko ima pravo na rad i slobodan izbor zaposlenja.

Rad nije samo izvor egzistencije nego primarna ljudska potreba. Kroz rad se pojedinac samoostvaruje i gradi vlastito dostojanstvo.

5.1.12. Jednako pravo na obrazovanje

Pravo na obrazovanje jedno je od temeljnih demokratskih prava i civilizacijska tekovina razvijenih društava. Pristup obrazovanju, od predškolskog do sveučilišnog, mora biti jednak za sve građane, neovisno o njihovim inherentnim razlikama, sposobnostima i interesima. Na taj način ostvaruje se pravo na obrazovanje i omogućuju se jednake šanse svima koji se žele obrazovati i razvijati svoje potencijale koji će biti ograničeni jedino vlastitim sposobnostima i angažmanom, a ne nejednakim pristupom.

5.1.13. Pravo na rad i život od vlastitog rada

Nezaposlenost znači uskraćivanje prava na rad jednako kao i narušavanje osobnog dostojanstva i osjećaja vrijednosti svakog pojedinca u društvenoj sredini koja ga cijeni i treba i u kojoj sudjeluje kao ravnopravni građanin. Zato je nezaposlenost, osobito ona dugotrajna, ograničenje prava na rad te izvor ne samo egzistencijalne nego i svake druge nepravde.

Država zato mora osigurati uvjete za dinamično i otvoreno tržišno gospodarstvo koje jedino može osigurati poštivanje ustavnog prava na rad. Svojom regulacijom država pritom ne smije ograničavati poslodavce, već mora osigurati poštivanje prava iz rada i prava zaposlenika te omogućiti povoljne uvjete za zapošljavanje.

5.1.14. Sloboda i ljudska prava u digitalnom svijetu

Digitalno područje označava tek ekstenziju realnog svijeta, odnosno digitalno posredovanje svih društvenih odnosa i procesa. Stoga sva prava i slobode koje vrijede u stvarnom svijetu, moraju postojati i biti jamčena i u digitalnom području.

Sloboda izražavanja u digitalnom svijetu mora biti praćena zaštitom privatnosti i osobnih podataka. Sfera privatnosti jednaka je *offline* i *online* te država mora biti strogo ograničena i nadzirana u mogućnostima posezanja u nju. Na internetu je posebno bitna ravnoteža slobode i sigurnosti. Stoga, svako ograničavanje slobode ili suspendiranje određenih prava može biti opravdano jedino u slučaju nasrtaja na individualnu slobodu ili sigurnost drugog pojedinca.

5. 2. Znanje i obrazovanje

Znanje je najvažniji nacionalni resurs i preduvjet društvenog razvoja uopće. Suvremeni razvijeni svijet već je znatno ušao u razdoblje tzv. četvrte tehnološke revolucije, koju obilježava razvoj umjetne inteligencije, robotike, mrežnog povezivanja uređaja (internet stvari), autonomnih vozila, 3D printanja, *blockchaina*, biotehnologije, nanotehnologije i mnogih drugih tehnologija koje stubokom mijenjaju dosadašnji svijet u gotovo svim dimenzijama društvenog života.

Kreativni i obrazovani ljudi najvažniji su nacionalni potencijal i preduvjet društvenog razvoja uopće.

Nove tehnologije omogućuju prevladavanje mnogih problema s kojima su se društva do sada suočavala i generiraju svekoliki društveni razvoj. Istodobno, taj razvoj nas stavlja pred nove izazove, socioekonomske, demografske, političke i kulturne. Društva koja uspiju biti dionicima toga razvoja moći će prosperirati, za razliku od onih koja to neće moći i koja će ostati isključena te posljedično socioekonomski zaostala i ovisna o drugima. Preraspodjela svjetske ekonomske i političke moći, koja se odvija na globalnoj razini, događa se upravo na toj, dominantno tehnološkoj osnovi. Istodobno, nove tehnologije stubokom mijenjaju strukturu gospodarstava, a posljedično i socijalnu strukturu cjelokupnih društava. Tako se, između ostalog, u vrlo kratkom razdoblju odvija proces nestanka stotina profesija koje postaju nepotrebne i pojave jednakog broja sasvim novih, jednako kao i preraspodjela radnih mjesta, koje primjenom novih tehnologija nestaju ili se bitno mijenjaju.

Ključan resurs ovih promjena jesu specifična i visokospecijalizirana znanja. Obrazovni sustav koji ne može odgovoriti ovim izazovima i zahtjevima suvremenih tehnologija glavni je razlog podjednako socioekonomskoj stagnaciji i negativnim demografskim kretanjima. U tom smislu, reforma postojećeg, nemoderniziranog, zastarjelog, nekompetitivnog i neučinkovitog obrazovnog sustava u Hrvatskoj nametnula se kao ključna za daljnji društveni razvoj, prevladavanje mnogih problema i priključenje hrvatskog društva razvijenim društvima Europe i svijeta. Premda već dugo postoji ta spoznaja, reforma obrazovnog sustava je višekratno odgađana, neadekvatno koncipirana te redovito osujećivana političko-svjetonazorskim sukobima, što je rezultiralo još većim zaostajanjem hrvatskog školstva te smanjenjem stručnog kapaciteta i kompetitivnosti hrvatskih učenika i studenata.

Stoga je HNS reformu odgojno-obrazovnog sustava postavio kao nacionalni prioritet i svoj glavni politički cilj. Mogućnost provedbe tog kompleksnog procesa otvorena je preuzimanjem resora znanosti i obrazovanja u Vladi Republike Hrvatske, gdje je HNS dao puni doprinos i ostvario konkretne rezultate. Taj

angažman usmjeren je poglavito cjelovitoj reformi obrazovanja, koja treba iznjediti kvalitetan, sustavno povezan, moderan i učinkovit obrazovni sustav, koji će osigurati

Nastavak reforme odgojno-obrazovnog sustava i cjelovitu kurikularnu reformu kao njezinu ključnu sastavnicu HNS i dalje postavlja kao nacionalni prioritet i svoj glavni politički cilj.

kompetencije za život u 21. stoljeću i koji će hrvatsko društvo primaknuti onima najrazvijenijim.

Na tom tragu već su učinjeni prvi najvažniji koraci u reformi općega i strukovnog obrazovanja. Međutim, još predstoji opsežan posao u nastavku i održivosti reformi. Prije svega, potrebno je usredotočiti se na dovršetak cjelovite reforme obrazovnog sustava koja obuhvaća znatno više od same reforme općeobrazovnih kurikuluma i koju treba upotpuniti nizom mjera vezanih za predškolski odgoj, opće i strukovno obrazovanje, razvoj znanosti i znanstvenih i visokoškolskih institucija uz njihovo bolje povezivanje s poslovima budućnosti, a u konačnici i za cjeloživotno obrazovanje i učenje. Konkretna realizacija planirana u razdoblju do kraja mandatnog razdoblja obuhvaća pilot-projekt obrazovne reforme započete u pilot-fazi 2018./19., reformu strukovnog obrazovanja kroz regionalne centre kompetentnosti, nove kurikulume i model dualnog obrazovanja, ali i projekte izvrsnosti u obrazovanju, visokom obrazovanju i znanosti.

5.2.1. Depolitizacija obrazovnog sustava i građanski odgoj

Obrazovni sustav nužno je depolitizirati, tj. osloboditi ga bilo kakvih ideoloških sadržaja koji bi favorizirali određenu ideologiju, političku orijentaciju ili svjetonazor. Obrazovni sustav je javno dobro, on je dio državnog institucionalnog sustava koji ne smije biti pod utjecajem partikularnih političkih interesa.

To pak ne treba miješati s političkim obrazovanjem, odnosno građanskim odgojem. Odgoj za demokratsko građanstvo je građansko pravo i demokratski standard u razvijenim demokracijama i u funkciji je obrazovanja politički kompetentnih građana, njihovog poznavanja demokratskog političkog sustava, razvoja civilne kulture i vrijednosti demokracije. Stoga, politički (građanski) odgoj je našao svoje mjesto u okviru predmetnih kurikuluma kao međupredmetna tema u svim osnovnim i srednjim školama. Štoviše, to je i jamstvo ideološke nepristranosti i demokratske otvorenosti obrazovnog sustava.

Država, odnosno politička vlast obvezna je svojim javnim politikama i normama osigurati normativni, organizacijski i financijski okvir djelovanja institucija obrazovnog sustava.

Međutim, sadržaj obrazovnih programa treba odrediti struka, bez utjecaja političkih aktera i njihovih partikularnih interesa. Na taj način može se osigurati depolitiziranost obrazovnog sustava.

5.2.2. Obrazovanje za poduzetništvo i održivi razvoj

U obrazovni sustav treba uključiti komponentu obrazovanja za kulturu poduzetništva. Specifični sadržaji koji će obrazovati mlade u tom području trebaju biti sastavnicom obrazovnih programa na svim razinama. Oni bi trebali obuhvatiti znanja i vještine potrebne za razumijevanje tržišnog i kompetitivnog okruženja, za poznavanje načela i zakonitosti funkcioniranja suvremenog gospodarstva te za razvoj poduzetničke inicijative, kreativnosti, smisla za odgovornost i timski rad. Kao međupredmetna tema (ukupno ih je 7) od šk. god. 2019./2020. u sve je razrede uvedeno Poduzetništvo i sada treba razvijati instrumente (npr. kroz suradnju s poduzetnicima) i educirati nastavnike kako to učiti kroz rad (engl. *Work-based learning*).

5.2.3. Kurikularna reforma

Kurikularnu reformu ponovno smo pokrenuli nakon dvogodišnjeg zastoja i bitno je upotpunili i unaprijedili. Ta ponovno pokrenuta kurikularna reforma je prvotni korak na putu razvoja kvalitetnih ljudskih potencijala i nužno je nastaviti tim putem, a gdje je moguće (npr. u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju te strukovnom i cjeloživotnom obrazovanju) ubrzati reformske procese. I dalje je važno i izmaknuti reformske procese izvan sfere ideoloških prijevora i pritisaka te ih voditi temeljem stručnih kriterija i u skladu s najboljim europskim praksama. U tom smislu, pri definiranju sadržaja i procesa provedbe kurikularne reforme, u obzir su uzeti i rezultati javne rasprave i relevantni stavovi stručnjaka, a proveden je i pilot-projekt kurikularne reforme za iduću godinu. Prvi rezultati poslužili su korekcijama i doradama te konačnom oblikovanju kurikularne reforme i njezinoj primjeni na cjelokupni sustav, koja je započela sa školskom godinom 2019./2020.

U provođenju reformskih procesa nastojalo se voditi principom kontinuiteta, na način da se razvoj temelji na usvojenoj strategiji, da se uzmu u obzir svi pripremljeni materijali i kurikulumi, ali i da se uvedu unaprjeđenja na temelju javnih i stručnih savjetovanja, međunarodnih recenzija te suvremenih spoznaja i istraživanja.

Kurikularna reforma mora biti cjelovita. Ona stoga obuhvaća područje općeg i strukovnog obrazovanja, visokog obrazovanja i znanosti te obrazovanja odraslih i cjeloživotnog obrazovanja kao i rani predškolski odgoj i obrazovanje. Konkretno promjene koje se žele reformom postići imaju cilj osuvremeniti obrazovni sustav u obliku pomaka od usmjerenosti sadržajima k usmjerenosti odgojno-obrazovnim ishodima (ishodima učenja) te od isključivog prijenosa sadržaja k razvoju kompetencija 21. st. kao što su one za rješavanje problema, kritičkog mišljenja, ali i digitalne vještine i sposobnosti timskoga rada i donošenje informiranih odluka.

Cilj je osuvremeniti obrazovni sustav i napraviti pomak od isključivog prijenosa sadržaja prema razvoju kompetencija, koje su ključne za kritičko mišljenje i donošenje informiranih odluka.

Zalažemo se za načela organizacije odgojno-obrazovnog procesa koja se promiču na svim razinama i u svim vrstama odgoja i obrazovanja, kao što su: autonomija, individualizacija i izbornost, usmjerenost prema suradnji i otvorenost prema zajednici te poticajno i sigurno okruženje za učenje i poučavanje. Istodobno, važna su i načela učenja i poučavanja, i to: uvažavanje individualnih razlika, aktivna uloga djece i mladih osoba, svrhovitost i povezanost sa životnim iskustvima, poticanje složenijih oblika mišljenja, poticanje suradnje, međusobna povezanost iskustava učenja i povezanost s prethodnim znanjima i iskustvima, motivirajuća i izazovna iskustva. Sastavni dio odgojno-obrazovnog procesa jest vrednovanje prihvaćenosti odgojno-obrazovnih očekivanja i ishoda i temelji se na načelima koja vrijede za sve razine i vrste odgoja i obrazovanja. To su: vrednovanje usmjereno na učenje i razvoj, vrednovanje usmjereno na sveobuhvatnost odgojno-obrazovnih očekivanja i odgojno-obrazovnih ishoda, transparentnost i uravnoteženost unutarnjega i vanjskoga vrednovanja te pravednost vrednovanja.

5.2.4. Cjelodnevna nastava

Vrijeme provedeno u školama u toku jedne godine u Hrvatskoj je među najkraćima u EU, što uz relativno mali broj godina obaveznog obrazovanja utječe na lošije ishode u kasnijoj dobi. Na značajno manji broj sati nastave utječe, osim jedne od najkraćih školskih godina (175 dana / 35 tjedana), i model dvosmjenske nastave.

Brojna istraživanja pokazuju da broj obveznih sati nastave izravno korelira s uspjehom učenika na PISA testovima, a značajno utječe i na uspjeh, poglavito učenika iz obitelji slabijeg socioekonomskog statusa. U Republici Hrvatskoj se broj obveznih sati Matematike i Hrvatskoga jezika u posljednjih 20 godina smanjio za jedan tjedno zbog uvođenja novih predmeta, a povećanje satnice zbog dvosmjenske nastave je gotovo nemoguće.

Zbog malog broja sati koje učenici provedu na nastavi, u usporedbi s njihovim kolegama u Europi, a s obzirom na to da na kraju obrazovnog razdoblja moraju pokazati usporedive ishode, hrvatski učenici moraju učiti kod kuće samostalno, odnosno oni koji imaju tu mogućnost uz pomoć roditelja ili privatnih instrukcija.

Problem iznimno niskog broja sati obvezne nastave, odnosno model cjelodnevne nastave nije adresiran u Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije, iako je istom predviđena izmjena strukture obrazovanja. Međutim, strukturu nije moguće izmijeniti uz ograničenja koja sa sobom nosi dvosmjenska nastava. Stoga i cjelovita kurikularna reforma ima ograničenja jer nije predviđeno povećanje broja sati nastave. Uvođenjem 9. razreda (nultog razreda) nije moguće u većoj mjeri povećati broj obveznih sati nastave, čime bi sustav u Republici Hrvatskoj bio usporediv s europskim sustavima. Nadalje, u razdoblju od dvanaest godina (PISA 2006. – PISA 2018.) u Republici Hrvatskoj je uočen značajan negativni trend u postignućima hrvatskih učenika u prirodoslovnoj pismenosti, a matematička i čitalačka pismenost kontinuirano je ispod prosjeka zemalja OECD-a. Stoga je u krovnom kurikulumskom dokumentu važno adresirati navedene probleme uz izmjenu strukture obrazovanja i povećanje broja sati nastave.

Jednosmjenskom nastavom želi se osigurati jednake uvjete za uspjeh i obrazovanje svih društvenih skupina.

Uvođenje jednosmjenske nastave razmatralo se prije 10-ak godina, međutim nije bilo financijskih mogućnosti za implementaciju. U programskom razdoblju financiranja iz europskih fondova 2014. – 2020. u potpunosti je propušteno programiranje ulaganja u obrazovnu infrastrukturu osnovnih škola koja bi omogućila prelazak na jednosmjensku nastavu. To je jedan od ključnih propusta jer se programiranjem sredstava iz europskih fondova definira sedmogodišnje strateško ulaganje.

Treba programirati u budućem razdoblju, a za što Republika Hrvatska ima jaku potporu Svjetske banke, značajno ulaganje u obrazovnu infrastrukturu kako bi se omogućio prelazak na jednosmjensku nastavu koja je uvjet za kvalitetnu promjenu strukture obrazovanja. Ovaj nedostatak sustava obrazovanja u Republici Hrvatskoj naglašava i Europska komisija u godišnjem Pregledu obrazovanja i osposobljavanja za 2019. godinu za Hrvatsku u kojem navodi: "Problem je infrastruktura jer mnoge škole rade u dvije ili tri smjene. U suradnji sa Svjetskom bankom provodi se projekt čiji je cilj omogućiti prelazak na nastavu u jednoj smjeni i povećati broj nastavnih sati/predavanja. To bi trebalo pridonijeti poboljšanju rezultata hrvatskih učenika (npr. na testu OECD-ova programa za procjenu

znanja i vještina učenika PISA, na kojem imaju niže rezultate od prosjeka EU-a u čitanju, prirodoslovlju, a posebno u matematici – OECD, 2016. Broj sati nastave tijekom godine je malen, a učenici imaju negativno stajalište prema školi. U osnovnoškolskom obrazovanju nastava prosječno traje 473 sata godišnje, prosjek EU-a: 748, a u nižem sekundarnom obrazovanju 637 sati, prosjek EU-a: 877., Eurydice, 2019.)".

Iako je kurikularna reforma u punom zamahu, ona nije obuhvatila povećanja sati nastave za temeljne pismenosti ni otvaranje prostora za izbornost prema osobnom interesu, a glavni razlog tome je u infrastrukturnim ograničenjima pri prelasku na jednosmjensku nastavu, ali i nedovoljno učiteljskog i nastavničkog kadra u matematici, informatici, prirodoslovnim predmetima te stranim jezicima (uz istovremeni suficit u drugim područjima). U sljedećem razdoblju potrebno je osigurati preduvjete za prelazak odgojno-obrazovnog sustava na cjelodnevnu nastavu u cilju osiguranja jednakih uvjeta za uspjeh i obrazovanje svih društvenih skupina. Pilot-projekt cjelodnevne nastave treba započeti 2021. godine uz provjeru načina organizacije i rada u novim okvirima, ali i eksperimentalni program u kojem neće biti ni domaćih zadaća ni potrebe za instrukcijama.

Sustavu strukovnog obrazovanja potrebno je i dalje povećati kvalitetu i učinkovitost, kako bi bio atraktivan za učenike, povezan s tržištem rada te omogućavao stjecanje kompetencija za osobni i profesionalni razvoj te nastavak obrazovanja i cjeloživotno učenje. Nužno je nastaviti razvoj regionalnih centara kompetentnosti kroz održivost onih koje sada uspostavljamo u pet prioriternih područja (elektrotehnika i IKT, strojarstvo, poljoprivreda, zdravstvo, ugostiteljstvo i turizam) uz otvaranje novih u prioriternim područjima koja dosad nisu pokrivena. Kako bi sustav bio bliži potrebama lokalne zajednice i brže odgovarao promjenama na tržištu rada, potrebno je i dalje razvijati model dualnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj koji osigurava tijesnu suradnju škola i poslodavaca te omogućava učenicima učenje kroz rad kod poslodavca.

Sustavu strukovnog obrazovanja potrebno je i dalje povećavati kvalitetu i učinkovitost, kako bi bio atraktivan za učenike, povezan s tržištem rada te omogućavao stjecanje kompetencija za osobni i profesionalni razvoj te nastavak obrazovanja i cjeloživotno učenje.

Udio visokoobrazovanih u dobnoj skupini 30 – 34 g. niži je od prosjeka EU-a kao i od prosjeka za srednjoeuropske zemlje. Treba i dalje provoditi politike kojima je cilj povećati pristup kvalitetnom i relevantnom visokom obrazovanju kroz primjenu Hrvatskog kvalifikacijskog okvira, uvođenjem programskog financiranja visokog obrazovanja temeljem rezultata i unaprjeđenjem studentskog standarda vodeći računa o socijalnoj dimenziji studiranja.

Posebno treba staviti u prvi plan financiranje temeljem rezultata, odnosno programsko financiranje visokih učilišta jer to omogućava da se postižu strateški nacionalni ciljevi, ali i da se prate pokazatelji uspješnosti i izvrsnosti visokih učilišta kao i učinkovito trošenje sredstava poreznih obveznika. Ovakve instrumente financiranja upotrebljavaju sve razvijene zapadne države. Dakle, HNS podržava povećanje izdvajanja za znanosti i visoko obrazovanje, ali uz jasne pokazatelje uspješnosti te povećanu učinkovitost i transparentnost u upotrebi javnih sredstava.

Kako bi se unaprijedila kvaliteta visokog obrazovanja, ali i privlačenje stranih studenata na studij, a onda i ostanak u Hrvatskoj, nužna je internacionalizacija obrazovnog sustava.

5.2.5. Predškolsko obrazovanje

Sustav predškolskog odgoja, namijenjen djeci od 6 mjeseci starosti do polaska u školu, sastavni je dio obrazovnog sustava, a pravo djeteta na rani predškolski odgoj podrazumijeva ujednačavanje predškolskog sustava s jednakim pravima za svu djecu.

Niža stopa uključenosti djece u predškolske sustave skrbi i obrazovanja (82,8% za starije od 4 godine) jedna je od najvažnijih hrvatskih slabosti. Naime, dokazano je da uključenost djece u predškolski odgoj i obrazovanje povećava šanse za kasniji uspjeh u obrazovanju i životu. Stoga je potrebno pored unapređenja infrastrukture, u što je bilo dosta ulaganja u proteklih nekoliko godina, raditi na mjerama poticanja obuhvata djece, ali i kvalitetnim radom u sustavu.

Kvalitetno predškolsko obrazovanje najuspješniji je faktor u prevladavanju razlika među djecom.

HNS predlaže dvije mjere:

- uvođenje subvencija za plaćanje vrtića
- izgradnju i dogradnju vrtića

Jednak pristup treba se primjenjivati od najranije dobi. Kvalitetno predškolsko obrazovanje najuspješniji je faktor u prevladavanju razlika među djecom koje nastaju i prije početka formalnog obrazovanja. Osim društvene, važna uloga predškolskog obrazovanja je i izjednačavanje šansi u daljnjem životu i školovanju. Da bi sva djeca imala šansu za jednak početak, potrebno je donijeti mjere za predškolski odgoj kojima bi se riješio problem manjka ili nedostupnosti vrtića i previsokih cijena vrtićkih programa koje plaćaju roditelji. HNS predlaže uvođenje subvencija kroz koje bi država pokrila osnovne troškove pohađanja vrtića jedinicama lokalne samouprave, čime bi se roditelje rasteretilo svih plaćanja, osim onih za dodatne aktivnosti na dobrovoljnoj bazi, a svako dijete u Republici Hrvatskoj na taj bi način ostvarilo pravo na besplatan predškolski odgoj. Izgradnjom novih i dogradnjom postojećih vrtića sredstvima iz fondova Europske unije riješio bi se problem nedostupnosti vrtića, što se pokazalo jednim od vodećih uzroka socijalne, a posljedično i društvene nejednakosti.

5.2.6. Osnovnoškolsko obrazovanje

Osnovno školovanje obuhvaća 3 ciklusa. Prvi ciklus obuhvaća predškolu, odnosno posljednju godinu dječjega vrtića te prva dva razreda osnovne škole. Odgojno-obrazovni proces u 1. i 2. razredu osnovne škole obilježen je visokom razinom integriranosti. Drugi ciklus obuhvaća odgojno-obrazovni proces u 3., 4. i 5. razredu osmogodišnje osnovne škole. U 3. i 4. razredu prevladava razredna nastava, dok se od 5. razreda podučavanje i učenje organizira kao predmetna nastava. Treći ciklus pak obuhvaća odgojno-obrazovni proces u 6., 7. i 8. razredu osmogodišnje osnovne škole i podrazumijeva dominantno predmetnu nastavu.

Ovdje treba spomenuti i uvođenje obveznog informatičkog obrazovanja u 5. i 6. razrede osnovnih škola te opremanje škola prijeko potrebnom informatičkom opremom, što je jedna od pretpostavki podizanja razine informacijske i digitalne pismenosti učenika. Budući da danas gotovo da nema zanimanja koje ne uključuje informatička znanja i digitalne vještine,

učenici moraju biti sposobni računalno razmišljati. Uz informatiku, kao osnovni predmet, nužno je da informatička tehnologija bude zastupljena interdisciplinarno, tj. u sve ili većinu drugih predmeta, kako bi se poduprlo učenje i poučavanje te istraživačka nastava. To se osigurava uz potporu izvođenju međupredmetne teme upotrebe IKT-a.

U primjeni ovog, početnog i vrlo bitnog dijela reforme, ključnu ulogu imaju učitelji i nastavnici. Posebnu pozornost treba posvetiti njihovom daljnjem i kontinuiranom stručnom osposobljavanju za razumijevanje i stjecanje kompetencija za provedbu reforme te materijalnom i profesionalnom motiviranju za kvalitetan rad.

Pritom su za unaprjeđenje položaja učitelja i nastavnika u društvu važni materijalni status (plaće), prepoznavanje, nagrađivanje i napredovanje najboljih, dobro opremljeno i sigurno radno okruženje (škole) te kontinuirano profesionalno usavršavanje učitelja, nastavnika, ravnatelja i stručnih suradnika u sustavu. U periodu od 2017. – 2020. rast plaća u sustavu odgoja i obrazovanja je 25%, a napravljeni su bitni iskoraci u nagrađivanju najboljih, novim uvjetima napredovanja.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja sredinom siječnja 2019. godine pokrenulo je proces provjere vjerodostojnosti isprava u svim osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj, te je uspostavljena procedura da se pri svakom novom zapošljavanju obvezno provjeravaju diplome, čime se uspostavlja red i štiti sustav. Cilj ove mjere jest vratiti povjerenje u sustav odgoja i obrazovanja. Ovakve i slične mjere borbe protiv korupcije i varanja trebaju i dalje biti u fokusu i treba im dati punu političku i društvenu podršku.

5.2.7. Srednjoškolsko obrazovanje

Poseban segment reforme obrazovnog sustava jest strukovno obrazovanje, koje obuhvaća dvije trećine svih srednjih škola u Hrvatskoj, a koje najviše zaostaje za potrebama suvremenog gospodarstva. Taj se sustav mora prilagoditi potrebama tržišta rada, koje se ubrzano mijenja. Razvoj i primjena novih tehnologija donosi i nove zahtjeve i izazove, kojima mladi ljudi kad završe strukovne programe moraju moći odgovoriti. Njihove kompetencije moraju biti takve da se lako mogu zaposliti u mnogim tvrtkama koje trebaju takve profile, odnosno samozaposliti.

Cilj reforme ovog segmenta obrazovnog sustava treba biti modernizacija strukovnih programa za obrtništvo u sektoru osobnih usluga te omogućavanje učenicima stjecanje strukovnih vještina koje će odgovarati potrebama tržišta rada. Na taj način pokušat će se povećati njihova zapošljivost. Nužno je da škole ispune sve potrebne preduvjete za izvođenje nastave, što znači opremanje škola suvremenim nastavnim sredstvima nužnim za odvijanje nastave te osposobljavanje nastavnog kadra za izvođenje nastave na potrebnoj razini. Predlaže se oslanjanje na pomoć jedinica regionalne samouprave, tj. županija, a predviđa se i osnivanje centara kompetencije, koji bi povezivali programe strukovnog obrazovanja, odnosno strukovne škole s gospodarskim subjektima, programima cjeloživotnog obrazovanja i stručnim studijima. Predviđa se po jedan takav centar u svakoj

Uvođenje obveznog informatičkog obrazovanja i opremanje škola potrebnom informatičkom opremom pretpostavke su podizanja razine informacijske i digitalne pismenosti učenika.

županiji. Za provedbu ove reforme izmijenjen je Zakon o strukovnom obrazovanju, što je bio preduvjet za povlačenje namjenskih sredstava iz europskih fondova u visini od 1,3 milijarde kuna.

Programi općeg srednjoškolskog obrazovanja (poglavito gimnazijski i njima srodni programi) također su bremeniti problemima. Oni se kreću od opremljenosti škola, koja je često nedostatna, preko manjka nastavnog kadra ili neadekvatne osposobljenosti dijela nastavnika do neadekvatnosti sustava podučavanja i učenja – što je zasigurno najveći problem s ozbiljnim reperkusijama na kvalitetu znanja i vještina koje stječu mladi ljudi završetkom tih škola. Na ovom području napravljen je znatan iskorak, te je nužno nastaviti u istom smjeru.

Inzistiranje na memoriranju sadržaja, a ne na razumijevanju – kao dominantan oblik podučavanja i učenja – razlog je tome što učenici ne razvijaju kritičku perspektivu, svijest o uzročno-posljedičnom odnosu kao ni razumijevanje problema koje zbog toga nisu sposobni zadovoljavajuće rješavati. Također, takvo učenje nije radost već opterećenje; u učenju učenici ne nalaze intelektualni izazov. Zbog toga tako stečeno znanje nije sustavno i operativno upotrebljivo, te je posljedično nekompetitivno i nedostatno za kvalitetan nastavak visokoškolskog obrazovanja. Na taj način, sustav supresira, umjesto da razvija intelektualne sposobnosti mladih ljudi. Stoga, reforma ovog segmenta obrazovnog sustava treba duboku strukturnu i sadržajnu reformu nastavnog procesa.

Ona predviđa ujednačavanje uvjeta rada u svim školama (materijalnih, kadrovskih i organizacijskih) kako bi se ostvarile pretpostavke za njezinu provedbu. U opremanje škola u razdoblju 2017. – 2020. uložena su rekordna sredstva, ali treba i dalje sustavno ulagati. Uz nužno opremanje škola, osigurani su besplatni udžbenici za sve učenike osnovnih škola i učenike slabijeg imovinskog stanja u srednjim školama, pristup digitalnim izvorima za učenje i informatizacija obrazovnih institucija te procesa nastave i učenja. To je jedna od ključnih zadaća usmjerena podizanju razine informatičke pismenosti, podjednako kod nastavnog kadra i nadasve kod učenika. Uvođenje obveznog i sustavnog informatičkog obrazovanja treba biti prioritet, koji će biti sastavnicom reforme ovog segmenta obrazovnog sustava.

Pravo na obrazovanje i sloboda izbora studija i zanimanja su demokratsko pravo koje država treba osigurati.

Jedan od ključnih ciljeva reforme obrazovnog sustava je da visoko obrazovanje bude tješnje i sustavnije povezano s osnovnoškolskim i srednjoškolskim.

Treba reći da reforma uključuje i osposobljavanje odgojno-obrazovnog kadra, kako bi bili upoznati sa svrhom, metodama provedbe i ciljevima reforme te stekli sposobnost i potrebne vještine za njezinu dosljednu i kvalitetnu primjenu. Nastavnici, a poglavito njihovo znanje o reformi i motivacija da je provedu – ključni su za uspjeh reforme obrazovanja.

Njezin krajnji cilj je da maturanti završetkom srednjoškolskog školovanja razviju više razine kompetencija, vještina i znanja, tj. da posjeduju sustavna i primjenjiva znanja, da su sposobni rješavati probleme, kritički misliti, istraživati i analizirati i biti inovativni, odnosno da znaju učiti i stjecati nova znanja. To je svakako i ključna pretpostavka njihove osobne samostalnosti kao i građanske kompetencije, koja je preduvjet aktivnog građanstva.

5.2.8. Visoko obrazovanje i znanost

Stupanj moderniziranosti društva i ekonomske razvijenosti, posebice konkurentnost nacionalnog gospodarstva – bitno su ovisni o obrazovnoj strukturi i kvaliteti ljudskih resursa. Potonji je pak izravno ovisan o kvaliteti obrazovnog sustava, posebice segmenta visokog obrazovanja, koje omogućuje visokostručna i specijaliziranja znanja. U društvu temeljenom na znanju kvaliteta visokog obrazovanja stoga ima središnju ulogu i preduvjet je uspješnog društva.

Pravo na obrazovanje i sloboda izbora studija i zanimanja demokratsko su pravo koje država treba osigurati. U tom smislu, diversifikacija visokog obrazovanja, onog javnog i privatnog, te sloboda organizacije svih vrsta obrazovnih programa dio su te slobode i prava, koji država treba omogućiti. Međutim, država je odgovorna upravljati sustavom javnog visokog obrazovanja na način da svojom obrazovnom politikom usmjerava visoko školstvo prema prioritetima od javnog interesa. To znači da potiče one visokoobrazovne programe koji su deficitarni i koji su ključni za tehnološki, gospodarski i svekoliki društveni razvoj, pritom istodobno smanjujući društvene troškove koji se pojavljuju u vidu neefikasnosti sustava, dugih rokova studiranja i neusklađenih tokova visokoobrazovanih osoba na tržištu rada.

Jedan od ključnih ciljeva reforme obrazovnog sustava jest da visoko obrazovanje bude tješnje i sustavnije povezano s osnovnoškolskim i srednjoškolskim obrazovanjem koje mora omogućiti vertikalnu protočnost prema višim razinama obrazovanja, a jednako tako da se boljim planiranjem studijskih programa, koordiniranjem upisnih kvota i sustavnim poticanjem određenih područja omogući bolja profesionalna struktura diplomanata, usklađenija s društvenim (gospodarskim, tržišnim) potrebama i posljedično viši stupanj zapošljivosti.

U tom smislu, bitna je dosljedna primjena Hrvatskog kvalifikacijskog okvira te napori sveučilišta i drugih visokoškolskih institucija u razvoju sustava cjeloživotnog obrazovanja. Jednako tako, potrebno je povećati broj, kvalitetu i relevantnost izvanrednih i specijalističkih studija te općenito omogućiti veću diversifikaciju programa i institucija visokoškolskog obrazovanja.

Visokoškolski sustav treba omogućiti stjecanje ključnih kompetencija, posebice komunikaciju na hrvatskom jeziku kao i onu na stranim jezicima, matematičku kompetenciju, kompetencije u prirodnim znanostima i tehnologiji, digitalnu kompetenciju, socijalnu i građansku kompetenciju, političku (građansku) kompetenciju, financijske kompetencije, kompetencije potrebne za održivi razvoj, sposobnosti preuzimanja inicijative i poduzetnost te kulturnu svijest i izražavanje. Razvoj tih kompetencija prijeko je potrebno za

U društvu temeljenom na znanju kvaliteta visokog obrazovanja ima središnju ulogu i preduvjet je uspješnog društva.

Svako ulaganje u proces učenja trebalo bi podržati mjerama fiskalne politike.

aktivno uključenje u ekonomske, tehnološke, političke i kulturne tijekomove suvremenog svijeta.

Jednako tako, potrebno je stvoriti normativni okvir koji će omogućiti i potaknuti organizacijske promjene u smjeru postizanja veće interdisciplinarnosti, sustavnije brige o mogućnostima zapošljavanja diplomanata, veće mobilnosti studenata i nastavnog kadra, dogradnje visokoškolskog obrazovnog sustava programima cjeloživotnog obrazovanja, uspostave suvremenih doktorskih studija i internacionalizacije istraživanja, organizacije većih istraživačkih timova te veće povezanosti znanstvenih istraživanja i industrije.

Mjerama fiskalne politike trebalo bi podržati svako ulaganje u proces učenja. Pojedince koji se žele školovati kao i poslodavce koji žele uložiti u obrazovanje svojih zaposlenika, učenika, studenata ili doktoranda, potrebno je potaknuti na takva ulaganja znatnim poreznim olakšicama.

Razvoju znanosti treba dati poticaj i kroz potporu znanstvenim i istraživačkim institucijama i timovima, ne samo kroz prijeko potrebna materijalna sredstva već i kroz poticanje umrežavanja s referentnim europskim i svjetskim znanstvenim institucijama. Jedan od koraka u tom smjeru je ulazak Hrvatske u CERN, a koji će omogućiti uključivanje znanstvenika u međunarodne projekte i mogućnost korištenja iskustva najuspješnijih EU zemalja s najkvalitetnijim obrazovnim sustavima.

Korist od ovoga i sličnih povezivanja je višestruka, i to u znanosti, gospodarstvu i obrazovanju. Osim izravne koristi od sudjelovanja znanstvenika i istraživača u znanstveno-istraživačkom radu i rezultatima koji proizlaze iz takve suradnje, bitni su i oni u obrazovanju (zbog mogućnosti stručnog osposobljavanja nastavnika i učitelja za nastavu respektivnih školskih predmeta) te u gospodarstvu (zbog mogućnosti sudjelovanja u realizaciji projekata, rezultati kojih u kasnijem poslovanju imaju visoku dodanu vrijednost).

Sloboda istraživanja i prenošenja novih spoznaja i ideja temelj je razvoja znanosti.

Država mora stvarati poticajno okruženje za inovacije i istraživanje, a ograničenja, bez obzira koliko nove ideje bile kontroverzne, svesti na minimum.

5.2.9. Znanstvena i istraživačka sloboda

Sloboda istraživanja i prenošenja novih spoznaja i ideja temelj je razvoja znanosti. Država mora stvarati poticajno okruženje za inovacije i istraživanje, a ograničenja, bez obzira koliko nove ideje bile kontroverzne, svesti na minimum. Nova znanja i spoznaje te potreba za njima ne smiju se procjenjivati s aspekta određene ideologije, tradicije ili vjerovanja. Sloboda istraživanja i podučavanja jamči se autonomijom sveučilišta te normativnim okvirom koji regulira visoko školstvo i obrazovni sustav u cjelini.

Brz napredak znanosti i tehnologije i izazovi globalizacije čine stjecanje znanja, stvaranje novih znanja, njegovu produktivnu primjenu te neprekidno obnavljanje i povećanje, temeljnim globalnim izazovom. Znanstveno-istraživački rad i djelotvornost prenošenja njegovih rezultata u dobra, usluge i procese jedna je od temeljnih poluga u stvaranju konkurentnog gospodarstva i društva znanja.

Hrvatska ima značajan znanstveno-istraživački potencijal. Znanstveno-istraživački sustav u Republici Hrvatskoj sastoji se od 184 znanstveno-obrazovne institucije uz 25 javnih i 2 privatna specijalizirana istraživačka instituta. Pri tome je 83% registriranih istraživača zaposleno u javnim institucijama.

Međutim, Hrvatska je pri dnu europskih ljestvica istraživačke izvrsnosti, ispred Sjeverne Makedonije, Ukrajine, Bugarske i Rumunjske. Veze s poslovnim sektorom su sporadične, što dijelom objašnjava niski udio ulaganja u istraživanja i razvoj u BDP-u.

Za značajnije pokretanje razvoja na temelju istraživačko-razvojnih aktivnosti i korištenja znanja nužna je uspostava potpuno novog okruženja koje će omogućiti i promovirati ulaganja u razvojne projekte sa značajnim utjecajem na gospodarsku i društvenu dobrobit.

Znanstveno-istraživački sustav potrebno je reformirati s ciljem dostizanja europskih standarda izvrsnosti u svim znanstvenim disciplinama. Istraživanja treba usmjeriti na postizanje izvrsnosti u temeljnim znanstvenim istraživanjima, sudjelovanje u graničnim istraživanjima, istraživačku suradnju s društvenim djelatnostima i gospodarstvom usmjerenu na nacionalne i globalne izazove.

Poticanjem izvrsnosti i mehanizama suradnje znanstveno-istraživačke zajednice s inovativnim gospodarstvom izgrađuje se učinkovit nacionalni inovacijski sustav koji povezuje sve elemente inovacijskog lanca vrijednosti.

Stvaranje okružja temeljeno na izvrsnosti omogućava poticanje interakcijskih i transfernih mehanizama suradnje znanstveno-istraživačke zajednice s inovativnim gospodarstvom te izgradnju učinkovitog nacionalnog inovacijskog sustava koji bi povezao sve elemente inovacijskog lanca vrijednosti. Sustav u organizacijskom smislu treba okrupnjavati radi postizanje potrebne kritične mase za kompetitivna istraživanja uz smanjivanja fiksnih i administrativnih troškova kako bi se višak sredstava oslobodio za jačanje znanstvene izvrsnosti i ljudskih kapaciteta, privlačenje talenata, ulaganja u istraživačku infrastrukturu i aktivnosti istraživanja i razvoja, te radi lakše horizontalne komunikacije među istraživačima i projektima i integracije hrvatskih znanstvenika i istraživača u Europski istraživački prostor. Obrazovni i visokoškolski sustav treba modernizirati primjenom informacijsko-komunikacijske tehnologije, i usmjeriti prema ishodima učenja i nastavnim sadržajima koji će osigurati znanja i vještine potrebne za njezino korištenje te potaknuti učenike i studente na korištenje suvremenih tehnologija pri samostalnom učenju. Potrebno je osigurati programe za omogućavanje sigurnog i odgovornog ranog pristupa djece internetu i elektroničkoj komunikaciji te povećati broj studenata koji se obrazuju za zanimanja vezana uz informacijsko-komunikacijsku tehnologiju. Promoviranjem učenja na daljinu i korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije u razmjeni znanja omogućava se ostanak/povratak obitelji s djecom na otoke i prometno slabije povezana područja u Republici Hrvatskoj.

Potrebno je ojačati znanstvene kapacitete uključene u istraživanje i razvoj u području informacijsko-komunikacijske tehnologije i njene primjene. Kroz komercijalizaciju rezultata i kroz reformu znanstveno-istraživačkog sustava (uključujući sustav vrednovanja i nagrađivanja) te okrupnjavanje istraživanja u integrirane znanstvene programe i istraživačka partnerstva može se postići povećanje ulaganja u istraživanje i razvoj te

dostizanje europskih standarda izvrsnosti uz širenje primjena rezultata istraživačko-razvojnih aktivnosti u izravnoj suradnji s privatnim sektorom.

Prioriteti provedbe politike iz područja znanosti su:

- jačanje znanstvene izvrsnosti i poticanje otvorene znanosti kroz ulaganja u ESFRI istraživačku infrastrukturu i međunarodno relevantne istraživačke projekte te razvoj centara izvrsnosti
- podrška istraživačko-razvojnim aktivnostima u javnim znanstveno-istraživačkim organizacijama i osiguravanje uvjeta za transfer znanja i tehnologija u poduzetničke poduhvate u Hrvatskoj
- poticanje digitalne transformacije u znanosti i poticanje istraživanja, tehnološkog razvoja i inovacija u području digitalnog gospodarstva i društva
- razvoj istraživačkih kapaciteta s naglaskom na ljudske potencijale u STEM područjima
- reforma sustava znanosti i javnih znanstveno-istraživačkih organizacija s ciljem dostizanja europskih standarda izvrsnosti.

Stručno usavršavanje i učenje trebaju biti obvezom tijekom cijelog radnog vijeka.

Cjeloživotno učenje je koncept koji bi trebao postati obvezom, ali i potrebom, ne samo za profesionalni već i za osobni razvoj svakog pojedinca.

5.2.10. Cjeloživotno obrazovanje

S obzirom na brze tehnološke, ali i društvene promijene, niz profesija nestaje, a javlja se potreba za novima. To je razlog da u prethodnom obrazovanju stečena znanja, poglavito ako se ne obnavljaju i unapređuju, postaju neupotrebljivima. Nepovoljna obrazovna struktura hrvatskog društva, k tome još i zastarjelost specifičnih znanja stečenih u prethodnom obrazovanju (osobito strukovnom), razlog su nedostatne stručnosti i niske kompetitivnosti radne snage. To je ključan inhibitor razvoja mnogih gospodarskih subjekata, pa i čitavih područja, što posljedično umanjuje produktivnost, ali i konkurentnost hrvatskog gospodarstva i hrvatskih proizvoda i usluga na međunarodnom tržištu. Stoga se organizacija, strukturiranje i regulacija sustava cjeloživotnog obrazovanja i njegovo uklapanje u obrazovni sustav postavljaju kao ključan cilj i preduvjet uspješnosti cjelokupnog procesa reforme.

Stručno usavršavanje i učenje trebaju biti obvezom tijekom cijelog radnog vijeka. Klasično razumijevanje škole završenom nakon maturiranja ili diplomiranja u suvremenim uvjetima nije moguće. Stoga je cjeloživotno učenje koncept koji bi trebao postati obvezom, ali i potrebom, ne samo za profesionalni već i za osobni razvoj svakog pojedinca. Tu paradigmu, međutim, nužno je promovirati, paralelno sa strukturiranjem sustava cjeloživotnog učenja kao sastavnice cjelokupnog obrazovnog sustava.

5. 3. Gospodarstvo i industrijski razvoj

5.3.1. Nužnost strukturnih reformi hrvatskog gospodarstva

U usporedbi s drugim članicama Europske unije, na temelju makroekonomskih pokazatelja, Hrvatska je godinama pri dnu, posebice kad je riječ o gospodarskom rastu, razini industrijske proizvodnje, izvoza vlastitih proizvoda, visoke nezaposlenosti, poglavito radno aktivnog stanovništva, dok su javni i inozemni dug među najvišima. Oporavak od velike ekonomske krize 2008. godine u Hrvatskoj je trajao najduže. Sve to upućuje na nepovoljnu strukturu gospodarstva i nedovoljnu konkurentnost na međunarodnom tržištu. Posljedice su to niza činitelja, od lošeg modela privatizacije do nekonzistentnih ekonomskih i drugih javnih politika koje su tome pridonijele (snažan utjecaj države i glomazne javne uprave koji guše uspostavu slobodnih tržišnih odnosa i poduzetništva, hipertrofirani i neučinkoviti javni sektor, protekcionizam i klijentelizam te izostanak reformi).

Već dugo vremena evidentna je potreba osmišljavanja politika za provedbu strukturnih reformi. One uključuju mjere, prije svega ekonomske politike, ali i drugih javnih politika usmjerenih promjenama u ustroju i strukturi gospodarstva te institucijskog i normativnog okvira poslovanja poduzeća i svih drugih poslovnih subjekata. Svrha tih promjena jest ostvarenje drukčijeg poslovnog okruženja koje je povoljnije i poticajnije za djelovanje poslovnih subjekata (veća fleksibilnost tržišta rada, pojednostavnjenje poreznog sustava i porezna rasterećenja, smanjenje i veća učinkovitost birokracije). Njihov konačni cilj jest jačanje nacionalnog gospodarstva i stvaranje pretpostavki uravnoteženom ostvarivanju gospodarskog rasta.

Usprkos nedvojbenoj potrebi koncipiranja i provedbe tih reformskih politika i mjera, uočljiv je njihov izostanak tijekom dugog razdoblja. To je, prije svega, zbog izostanka političke volje vlasti i prakse preferiranja održanja socijalnog mira nasuprot možebitno politički riskantnim reformskim potezima koji bi kratkoročno doveli određene socijalne skupine u manje povoljan položaj (te posljedično vodili padu političke potpore njihovim akterima), ali dugoročno većinu društva u znatno bolji položaj, budući da bi ojačala gospodarska osnova društva. Taj začarani krug hrvatske politike stoga je nužno prekinuti.

Fiskalna konsolidacija i smanjenje poreznih opterećenja na rad i kapital

Uklanjanje administrativnih prepreka poslovanju i investiranju

Reindustrijalizacija kao ključni činitelj oporavka i restrukturiranja gospodarstva

Reforma državne uprave (depolitizacija, profesionalizacija, racionalizacija) – javni servis

Prilagodba obrazovnog sustava potrebama tržišta i novih tehnologija.

Ulazak Hrvatske u Europsku uniju otvorio je hrvatskom gospodarstvu nesmetan ulazak na zajedničko europsko tržište, što je pozitivno djelovalo na promjenu ekonomskih tijekova od

dugotrajne recesije prema konjunkturi i ekonomskom oporavku. Početak reformi, premda još uvijek nevelikih i nedostatnih za ozbiljnije promjene u strukturi nacionalnog gospodarstva (prije svega, porezna reforma), utjecao je na nevelik, ali konstantan gospodarski rast, koji otvara mogućnosti i još više naglašava potrebu značajnijih reformskih politika s ciljem osnaživanja nacionalne ekonomije.

Te politike neizostavno trebaju uključiti:

- nastavak fiskalne konsolidacije uz smanjenje poreznih opterećenja na rad i na kapital
- uklanjanje administrativnih prepreka poslovanju i investiranju
- mjere i programe za poticanje industrijskog razvoja i s industrijom povezanih usluga, osobito u području istraživanja i razvoja, kao ključnog kao ključnog nositelja oporavka i restrukturiranja nacionalnog gospodarstva u cjelini
- reformu državne uprave koja uključuje depolitizaciju, profesionalizaciju, ekonomsku i strukturnu racionalizaciju i dovođenje u funkciju učinkovitog javnog servisa oslobođenog svih vidova korupcije
- reformu obrazovnog sustava, poglavito u onim segmentima koji su ključni za obrazovanje stručnjaka sposobnih proizvesti razmjerno visoku dodanu vrijednost i onih kojima tržište rada oskudijeva.

5.3.2. Gospodarstvo i fiskalna konsolidacija

Jedan od ključnih preduvjeta održanja recentnog rasta gospodarstva je nastavak fiskalne konsolidacije. Taj proces obuhvaća promišljene i racionalne mjere fiskalne i drugih javnih politika s ciljem smanjenja proračunskih rashoda i dugoročnog uravnoteženja državnog proračuna i smanjenja tereta javnog duga. Takva će fiskalna politika biti u funkciji ravnomjernog i održivog društvenog razvoja, poglavito gospodarskog rasta i konkurentnosti, porasta zaposlenosti, izvoza i investicija te smanjenja troškova rada, kamatnih stopa, porezne presije i javnoga duga.

To, prije svega, podrazumijeva mjere smanjenja poreznih opterećenja na rad i na kapital, budući da se time izravno potiče gospodarska aktivnost, poglavito investicije, proizvodnja, zaposlenost i izvoz. To je pak osnovica ekonomskog rasta i blagostanja, veće potražnje i potrošnje te posljedično većih proračunskih prihoda iz kojih se financiraju sve funkcije socijalne države i alimentiraju svi proračunski korisnici. Drugim riječima, smanjenje poreznih stopa ne znači gubitak financijske osnove za funkcije javnog sektora, već znači poticaj za rast i stvaranje uvjeta za održivo realno povećanje javnih resursa radi podizanja javnih funkcija na višu razinu kvalitete.

U tom smislu, potrebno je istaknuti prioritet održanja gospodarskog rasta kao pretpostavke stabilnog financiranja javnog sektora i proračunskih korisnika. Neusklađenost proračunskih rashoda s kapacitetom i poslovanjem realnog sektora – osim produbljenja proračunskog deficita i povećanja javnog duga – pogoduje socijalnim konfliktima, slabljenju poslovne klime, smanjenju investicija, većoj nezaposlenosti, padu proizvodnje i usporavanju ekonomskog rasta uopće.

Održavanje socijalnog mira udovoljavanjem zahtjevima korisnika proračuna za zadržavanjem svih postojećih prava, štoviše i njihovim proširenjem, čini financiranje javnog sektora i funkcija socijalne države neracionalnim i dugoročno neodrživim u uvjetima ograničenog i nedovoljno rastućeg fiskalnog kapaciteta. Povećanje porezne presije – s ciljem namicanja sredstava potrebnih za zadovoljenje tih potreba – rezultirat će povećanom poreznom evazijom i posljedično manjim fiskalnim prihodom od planiranoga te opetovanom nemogućnošću zadovoljenja potreba korisnika.

Smanjenje poreznog opterećenja pak potiče veću potrošnju, posljedično i veći porezni prihod, što je pokazala i recentna mini porezna reforma. Međutim, recentni ekonomski rast – koji je primarni izvor većih proračunskih prihoda i smanjenja deficita – nije beskonačan, niti dostatan da bi se na njemu gradili povećani proračunski rashodi. Razdoblje konjunktura i ekonomskog rasta treba iskoristiti za restrukturiranje javnog sektora (poglavito javne uprave) te funkcija socijalne države s ciljem stvaranja racionalnog i održivog sustava.

Uvjeti za trajnu fiskalnu konsolidaciju i porezno rasterećenje mogu se ostvariti samo uz učinkovitu kontrolu javnih rashoda, pri čemu kontrola javnih rashoda ne znači smanjenje javnih funkcija. Rješavanjem problema korupcije neučinkovitih rashoda oslobađaju se sredstva za produktivne rashode i rasterećenja. To se općenito postiže reformom javne administracije i poboljšanjem te profesionalizacijom upravljanja, a HNS će poseban naglasak staviti na prokušane instrumente kontrole javnih rashoda: (1) redovita i neovisna stručna vrednovanja učinaka javnih rashoda, (2) strog nadzor nad troškovima i procesnom učinkovitošću, (3) jačanje kapaciteta za procjene učinaka, (4) odlučno smanjenje javnih rashoda u segmentima za koje vrednovanja pokazuju nedostatnu učinkovitost

Razdoblje konjunktura i gospodarskog rasta nužno je iskoristiti za restrukturiranje gospodarstva kako bi bilo stabilno i otporno na krizu.

To je moguće ostvariti prevladavanjem strukturnih disproporcija i razvojem industrija baziranih na suvremenim tehnologijama i s proizvodom s visokim udjelom dodane vrijednosti.

Pritom treba naglasiti potrebu prilagodbe socijalnih politika kojima bi se proračunska sredstva usmjeravala korisnicima u opsegu usklađenim s ekonomskim rastom i proračunskim kapacitetom. Njihov primarni cilj je smanjenje socioekonomskih razlika te veće i kvalitetnije uključivanje socioekonomski depriviranih (građani s niskim primanjima, nezaposleni, osobe s invaliditetom, umirovljenici, višečlane obitelji, korisnici socijalne skrbi itd.), i to kroz programe aktivnog uključivanja u društvo i poticanja motivacije za osobnim angažmanom u skladu s mogućnostima svakog pojedinca, a ne kroz pasivnu distribuciju sredstava socijalne potpore.

5.3.3. Održanje stope rasta

S obzirom na to da je sadašnjemu trogodišnjem trendu rasta prethodio petogodišnji silazni trend, prošlogodišnja razina industrijske proizvodnje još uvijek nije dostigla onu iz 2008. godine, neposredno pred krizu. To znači da je za oporavak potrebno daljnje stabilno

razdoblje ekonomskog rasta kako bi se dostigla razina prije krize, a posebice za daljnji iskorak u smjeru nastavka tog trenda.

Međutim, trenutne stope rasta nije moguće održati ako se ne provedu strukturne promjene i ojača kapacitet zemlje za borbu protiv budućih kriza.

Rast i stabilnost gospodarstva stoga će umnogome ovisiti upravo o dinamici (brzini) i obujmu moderne reindustrijalizacije uz razvoj pratećih sektora profesionalnih usluga, posebice u segmentu istraživanja i razvoja.

5.3.4. Industrijski razvoj

Većina tradicionalnih industrijskih sektora u Hrvatskoj (brodogradnja, tekstilna industrija...) stagnira dulje vrijeme iako i u njima postoje niše u kojima posluju konkurentna i rastuća poduzeća. Zbog toga je udio prerađivačke industrije s jedne trećine u BDP-a krajem 80-ih pao na jednu šestinu. Dogodile su se velike tehnološke promjene i promjene tržišnih struktura. Snažna deindustrijalizacija rezultirala je i golemim padom broja radnih mjesta i promjenama u strukturi radne snage. Taj pad nije nadomješten porastom u nekim drugim industrijama, a nisu se izgradile ni pretpostavke za to budući da su znanja radnika i menadžera ostala dobrim dijelom nekompatibilna zahtjevima novih, na suvremenim tehnologijama baziranim industrijama. Hrvatska je propustila veliki val izravnih stranih ulaganja u istočnu Europu 90-ih i 00-ih, dijelom zbog kašnjenja s ulaskom u EU, a dijelom zbog vlastitih nesposobnosti u stvaranju poticajnog okruženja za sve vrste investicija i nekonkurentnog poreznog sustava.

Industrijski razvoj u današnjim, bitno izmijenjenim uvjetima globalnog tržišta, novih tehnologija i umreženog društva pretpostavlja pametni rast, što znači da je održiv sa stajališta uporabe resursa, da generira rast novih radnih mjesta, poglavito onih koja mogu proizvesti razmjerno višu dodanu vrijednost te da je uključiv, u smislu odgovornosti za sve socijalne skupine u društvu koje na odgovarajući način trebaju biti uključene u procese formalne i neformalne suradnje (primjerice koncept društveno odgovornog poslovanja).

Reindustrijalizacija –
ključan činitelj i preduvjet
gospodarskog oporavka i rasta,
tehnološkog razvoja,
ujednačene strukture i stabilnosti
nacionalnog gospodarstva,
povećane stope zaposlenosti,
većeg nacionalnog dohotka,
manjeg uvoza i većeg izvoza te
ostvarenja tržišne konkurentnosti.

Uz to, bitno je stvaranje poticajnog okvira za poduzetnike koji su u stanju realizirati komparativne i konkurentske prednosti u profitabilnim i inkluzivnim industrijama. To uključuje i proces osiguranja odgovarajuće kvalifikacijske i profesionalne strukture koja može iznijeti taj razvoj, a što je jedna od ključnih zadaća reforme obrazovnog sustava. Jednako tako, pretpostavka tog razvoja je i reforma javne uprave koja mora postati partner gospodarskim subjektima, posebice onima iz privatnoga sektora.

No, potpuno je jasno da se neće moći očekivati veće investicije u prerađivačkoj i prehrambenoj industriji ukoliko se ne osiguraju financijski „proizvodi“ koji će poticati investicije u povećanje produktivnosti i efikasnosti postojeće industrije, kao i investicije u

nove industrijske pogone. Potrebno je shvatiti i odlučiti da se Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR) mora pretvoriti u razvojni fond koji će financirati investicije u industriju. Hrvatska banka za obnovu i razvitak se na financijskom tržištu ne može ponašati kao komercijalna banka, već mora poduzetnicima ponuditi financijske proizvode koji će osigurati nove investicije i nova radna mjesta u industriji.

5.3.5. HNS i politike industrijskog razvoja

Važnost industrijskog razvoja i ključnu ulogu industrije ističe i Europsko vijeće u tri svoja zaključka (svibanj, lipanj, listopad i studeni 2017., te ožujak 2018.) u kojima industrijski razvoj drži pokretačem rasta, zapošljavanja i inovacija, zalaže se za otvoren multilateralni trgovinski sustav od kojeg svi imaju uzajamnu korist, potiče digitalizaciju kao osnovu za inovacije, nove oblike poduzetništva i globalnu konkurentnost te poziva na izradu europske strategije industrijskog razvoja.

Poslovanje državnih poduzeća treba se profesionalizirati i operativno odvojiti od dnevne politike. Politika preuzima definiranje ciljeva i nadzor, a struka preuzima operativno vođenje i odgovornost za realizaciju postavljenih ciljeva.

Dio državnih poduzeća ili njihovih dijelova, koji ionako posluju na otvorenom tržištu, će se privatizirati uz participaciju širokih slojeva građana. Potrebno je uvesti politiku pametne nabave s ciljem poticanja formiranja inovativnih klastera dobavljača. Na taj se način također utječe na industrijsku modernizaciju gospodarstva izvan državnog sektora. Pametnom nabavom u strateški važnim poduzećima poticat će se inovativna industrijska transformacija u novim zelenim industrijama te će se u tu svrhu mobilizirati sredstva EU fondova i drugih zelenih investicijskih programa Europske unije.

Na tom tragu, HNS će provoditi politike: (1) preusmjeravanja većeg dijela EU fondova iz javnih u projekte privatnog sektora s posebnim naglaskom na projekte reindustrijalizacije, istraživanja i razvoja, digitalne transformacije poslovanja i povezivanja prerađivačke i kreativne industrije, (2) korištenja najbolje prakse industrijski razvijenih europskih država u dijelu oblikovanja poticajnih mjera za istraživanja i razvoj, komercijalizaciju inovacija te usklađivanje obrazovnog sustava i potreba tržišta rada, i (3) reforme sustava državnih poduzeća u cilju njihova poslovanja radi industrijske i strukturne transformacije hrvatskog gospodarstva.

S obzirom na posebnu važnost tih politika za gospodarski, ali i ukupni društveni razvoj Hrvatske, HNS se zalaže za postizanje što većeg stupnja konsenzusa među političkim akterima u Hrvatskoj, kako ne bi bilo političkih prepreka za njezino ostvarenje i što bi omogućilo kontinuitet i dugoročnost razvojnih politika u ovome području, neovisno o strukturi političke vlasti.

HNS se zalaže za donošenje strategije gospodarskog razvoja Hrvatske, u suglasju s europskim politikama industrijskog razvoja kao osnove javnih politika reindustrijalizacije i ravnomjernog i održivog gospodarskog razvoja Hrvatske.

HNS se zalaže za postizanje nacionalnog političkog konsenzusa oko sadržaja strategije zbog osiguranja dugoročnih politika razvoja.

5.3.6. Zaustavljanje rasta nezaposlenosti i poticanje zapošljavanja

Ključna poruka HNS-a je stabilnija, slobodnija i sigurnija budućnost Hrvatske. HNS kao liberalna stranka smatra da se Hrvatska voli radom i to smo reformskim tempom u ministarstvima obrazovanja i graditeljstva u proteklom mandatu i dokazali. Cijeli svijet se nedavno promijenio preko noći i HNS je odmah kao dio Vlade aktivno poticao hitne gospodarske mjere vodeći se mišlju – maksimalni otpis poduzetnicima, minimalna birokracija. U težnji za stabilnom i sigurnom budućnošću te nastojanjima da Hrvatska ostvari gospodarski rast, potrebno je voditi se spoznajom da najveći teret pritom nosi realni sektor. HNS je svjestan uloge obrtnika i poduzetnika, kao i činjenice da su upravo oni ti koji i u aktualnoj situaciji mogu osigurati budući potencijalni rast i pružiti novu perspektivu. Naš zadatak je što bolje odraditi posao za građane, poduzetnike i za realni sektor i kao dio Vlade ili Sabora osigurati Hrvatskoj što stabilniju budućnost.

Jedna od hitnih mjera koja će biti nužna u nadolazećem razdoblju je osiguravanje likvidnosti poduzetnicima kako bi zadržali postojeću zaposlenost te osiguravanje financiranja novih investicija u prehrambenoj, prerađivačkoj i poljoprivrednoj industriji, kao alat za nova zapošljavanja. Paralelno je nužno, što je jedan od naših prioriteta, poticati poduzetništvo, koje je uz obrazovanje te investicije temelj i ključ uspješnog, konkurentnog hrvatskog gospodarstva.

5.3.7. Porezi

HNS vodi politiku kompromisa i suradnje, a porezna politika mora imati za cilj bolji život građana. Kao liberalna stranka zalažemo se za manje poreza i pozdravljamo svako porezno rasterećenje. Jednako tako, HNS se zalaže za cjelovita rješenja, time i za cjelovitu poreznu reformu koja bi kao rezultat trebala imati rasterećenje cijene rada i poticanje investicija te time, posljedično, i novo zapošljavanje.

Kroz ciljanu poreznu politiku HNS se, između ostaloga, zalaže za što skorije ukidanje poreza na reinvestiranu dobit, za trajno ukidanje minimalne direktorske osnovice za plaću te za ukidanje akontacije poreza na dobit, pri čemu je potrebno financirati proračunski manjak s otprilike šest milijardi kuna, što je okvirni godišnji iznos od poreza na dobit.

5.3.8. PDV

HNS se zalaže za obračun PDV-a po naplati za sve tvrtke. Cilj je da se PDV obračunava po naplati i takav je obračun potrebno uvesti u onom trenutku kada se u proračunu pronađu sredstva za financiranje proračunskog manjka prispjela od naplate PDV-a, odnosno u trenutku kada se bude mogao pokrivati višak od okvirno 8 milijarda kuna, što je iznos PDV-a u otprilike 60 dana.

Smanjenje stope PDV-a je posljednja mjera poreznog rasterećenja, prije koje je svakako potrebno smanjivanje poreza na rad. Smanjenje PDV-a potrebno je provoditi sukladno socijalnim politikama te gospodarskim strategijama (za sada ne horizontalno). Uostalom, smanjenje stope PDV-a daleko više utječe na građane i potrošnju, nego na produktivnost, konkurentnost i efikasnost poduzetnika. Usvajanjem ovog prijedloga smanjenje prihoda proračuna bilo bi oko 15 milijarda kuna.

5.3.9. Porez na nekretnine

Umjesto poreza na nekretnine, koji se često spominje u polemikama, potrebno je razmotriti uvođenje poreza na cjelokupnu imovinu, jer bi takav sustav bio pravedniji. Kada bi se takav porez uvodio trebalo bi ukinuti neki od postojećih i zamijeniti ga ovim umjesto nametanja novog poreznog opterećenja.

5.3.10. Rad trgovina nedjeljom

HNS se kao liberalna stranka protivi svim oblicima zabrana, pa tako i zabrani rada nedjeljom. Smatramo da rad nedjeljom nije nešto što bi trebala regulirati država, već isključivo zakoni tržišta. Svatko treba imati pravo na izbor - želi li ili ne raditi nedjeljom, ali jednako tako radnici se moraju osjećati cijenjeno i zato se zalažemo da se, uz propisane mehanizme kontrole provedbe, plaćaju dvostruko više za rad nedjeljom od rada običnim radnim danom. Uostalom, pravo na rad je ustavno pravo.

5.3.11. Zakon o radu

Ako želimo imati efikasnije, fleksibilnije i bolje tržište rada, nužne su izmjene u postojećem Zakonu o radu i to u smjeru fleksibilizacije radnog vremena i radnih odnosa.

5.3.12. Državna potrošnja

HNS se zalaže za smanjenje državne potrošnje. Ona je nužna i moguće ju je ostvariti prije svega potpunom digitalizacijom svih državnih i lokalnih servisa za građane i poduzetnike, reorganizacijom i smanjenjem broja jedinica lokalne i regionalne samouprave, privatizacijom nestrategičkih tvrtki u državnom vlasništvu te *outsourcingom* dijela poslova i usluga.

5.3.13. Teritorijalni preustroj

HNS se zalaže za teritorijalni preustroj i smanjenje broja jedinica lokalne i regionalne samouprave. Postojeći modeli ustroja su zastarjeli, naš cilj su ujednačen razvoj, uštede i veća funkcionalnost. Tijekom narednog mandata potrebno je donijeti zakone i krenuti s njihovom primjenom od 2025. godine.

5.3.14. Uvođenje eura

HNS je oduvijek bio stava da s uvođenjem eura ne treba srljati, no kriza uzrokovana epidemijom korona virusa pokazala je da bi Hrvatska došla do jeftinijeg financiranja da je u toj situaciji bila članica eurozone, tako da, HNS apsolutno podržava uvođenje eura.

5.3.15. Blokirani građani

U situaciji s blokiranim građanima prije svega je potrebno utvrditi razloge blokiranja i kako spriječiti ponavljanje situacije, a potom riješiti socijalne statuse blokiranih. To znači da prvenstveno treba spriječiti zloupotrebe banaka u odnosu prema građanima, kao i da se

građani uopće dovedu u situaciju da su blokirani. Potrebna je obavezno i puno bolja financijska edukacija građana kako ne bi nasjeli manipulacijama financijskih i drugih institucija.

5. 4. Zelene politike

5.4.1. Klimatski i ekološki izazovi

Zaštita okoliša, zdravlje građana i ekonomski rast temelj su zelene politike HNS-a. Klimatske promjene promijenile su tijekom klasičnog razmišljanja o industrijama, ulaganjima u iste te o utjecaju koje one imaju na okoliš, a time i na sve nas.

5.4.2. Zelene tehnologije i gospodarstvo

Kako bismo došli do održivog društva, koje uvažava posljedice klimatskih promjena, ali i pretpostavlja nove izazove, moramo uložiti dodatne napore u obrazovni sustav te konkretna sredstva u gospodarstvo čime postavljamo ciljeve u zaštiti okoliša, ali i samog društva. Zeleno gospodarstvo je cilj, no do njega se mora doći postupno i putem pravedne tranzicije. To se može postići ulaganjem javnog i privatnog sektora te jasnim zakonskim okvirima.

Klimatsko neutralno, klimatsko otporno i ekološki održivo gospodarstvo zahtijeva značajna ulaganja, koja se djelomično odnose na ulaganja u energiju, izgradnju energetske učinkovitih zgrada, obnovu zgrada te ulaganja u prometni sektor. Osim toga, potrebna su i značajna ulaganja i u poljoprivredu, kako bi se pravovremeno i učinkovito suočili s izazovima u području okoliša, što uključuje i gubitak biološke raznolikosti, zagađenje, zaštitu prirodnog kapitala i podršku plavoj i kružnoj ekonomiji.

Digitalizacija, odnosno široka primjena digitalnih tehnologija može pružiti pametna, inovativna i prilagođena rješenja za probleme koji se vežu uz klimatske promjene.

5.4.3. Obnovljivi izvori energije

Smanjenje stakleničkih plinova do 2030. cilj je Europske unije, što znači da su potrebna dodatna ulaganja i u Hrvatskoj. Za te potrebe, osim zakonodavnih rješenja, treba osigurati i financiranje kako iz državnog proračuna tako i iz proračuna Europske unije te Europske investicijske banke.

Kako bismo postigli održivo društvo, potrebno je ulagati i u energetske učinkovitost, obnovljive izvore energije, nove zelene tehnologije i nove vrste energetske infrastrukture, koje su potrebne za budući energetski sustav s niskim udjelom ugljika. U državnom proračunu treba osigurati sredstva koja će se usmjeravati na planove i projekte vezane uz zaštitu okoliša, kako bi se postigla klimatska neutralnost.

5.4.4. Energetska učinkovitost

Potrebno je usvajanje načela energetske učinkovitosti na razini cijelog društva, kako bi se na primjer izbjeglo rasipanje resursa povezanih s proizvodnjom, prijenosom, distribucijom i uporabom energije, koja zapravo nije potrebna. Osim toga, mogu se povećati javna ulaganja u obnovljive sustave električne energije, uvođenjem jeftinije i javno dostupne infrastrukture za punjenje ili shema kružnog gospodarstva, poput ponovne uporabe otpadne topline ili recikliranja otpada.

Povećanje energetske učinkovitosti javnih i stambenih zgrada te obiteljskih kuća mora biti cilj, koji je potrebno dostići kroz nekoliko sljedećih godina – izgradnja novih niskoenergetskih zgrada, obnova postojećih zgrada i kuća te poticanje korištenja obnovljivih izvora energije.

U industriji je također potrebno povećati energetska učinkovitost, kako bi se smanjilo trošenje klasičnih energenata, rasipanje energije te smanjenje lošeg utjecaja na okoliš. Energetska učinkovitost potrebno je uvesti u sve segmente društva, a slijedom toga potrebno je napraviti i prijelaz s linearnog na kružno gospodarstvo: recikliranje otpada, ponovno korištenje otpadne topline, ponovno korištenje CO₂ ili odvojeno prikupljanje otpada. Usvajanje kružnog gospodarstva potiče investicije i stvaranje novih radnih mjesta.

Prelazak na održivo i klimatsko neutralno gospodarstvo zahtijevat će značajna ulaganja, ne samo u Hrvatskoj već diljem Europe, stoga je potrebna suradnja sa svim državama članicama Europske unije. Upravo EU kroz program potpore reformama pruža tehničku potporu državama članicama, kako bi se pomoglo u osmišljavanju i provedbi reformi za jačanje rasta, uključujući razvoj održivih strategija ulaganja.

Usvajanjem smjernica Europskog zelenog plana, koji je donijela Europska komisija, omogućavamo pravednu tranziciju i dobivamo čišći zrak, vodu i tlo, zdraviju hranu, koristi se čišća energija, obnavljaju se kuće, stanovi, bolnice i škole te se počinje s korištenjem alternativnih rješenja u javnom prijevozu. Recikliranje ambalaže dovodi do manje otpada i povećanja upotrebljivih sirovina, manje korištenje pesticida i gnojiva dovodi do boljeg zdravlja sadašnjih i budućih generacija.

Do 2035. sve školske zgrade i bolnice trebaju biti energetska učinkovite.

5.4.5. Ciljevi zelenih politika

- Postati klimatski neutralni (EU će do 2050. biti klimatski neutralna)
- Pomoć građanima i tvrtkama u smanjenju emisije CO₂ i računa za energiju (smanjenjem onečišćenja zaštiti ljude, biljke i životinje; obnova zgrada)
 - ugradnja solarnih ploča na privatne stambene objekte
 - energetska obnova zgrada s više stanova
 - energetska obnova obiteljskih kuća
 - ulaganja u energetska učinkovitost industrijskih poduzeća
- Ulaganje u novu tehnologiju pogodnu za okoliš (pomoći tvrtkama da zauzmu vodeći položaj u području čistih proizvoda i tehnologija – zeleno gospodarstvo)

- Smanjenje emisija iz automobila (mobilnost – uvesti čišće i zdravije oblike javnog i privatnog prijevoza)
- Do 2035. sve školske zgrade i bolnice trebaju biti energetske učinkovite
- U sve škole je uvedena međupredmetna tema Održivi razvoj od 2019., a treba dodatno ulagati u edukaciju nastavnika o tome kako je podučavati (uključivanje znanstvenika) i u opremu.
- Svi studijski programi moraju sadržavati predmet/modul ili barem izborni sadržaj vezan uz održivi razvoj
- Ulaganje u inovacije, istraživanje i razvoj treba sadržavati barem 25% (ili 30%) „zelenih inovacija i znanosti“
- Uvesti „zelenu javnu nabavu“
- Uključiti znanstvenike u povjerenstva, radne skupine koje odlučuju o pitanjima energetike, okoliša i održivosti
- Podupiranje socijalnog stanovanja u klimatski neutralnim stanovima.

5. 5. Digitalna infrastruktura

5.5.1. Informacijske i komunikacijske tehnologije i umreženo društvo

Razvoj i primjena informacijskih i komunikacijskih tehnologija označili su najnoviju tehnološku revoluciju. Pod utjecajem informatičke revolucije suvremena razvijena društva doživljavaju brze i duboke strukturne promjene, koje se očituju u novim, bitno drukčijim društvenim i gospodarskim strukturama. Zajednički nazivnik za društvo i ekonomiju modernog doba jest umreženo ili digitalno društvo, u kojemu je informacija glavni resurs, a mreža osnovni preduvjet.

Informacijske i komunikacijske tehnologije su omogućile izravno povezivanje svih dijelova svijeta i razmjenu svih vrsta informacija u stvarnom vremenu odnosno globalizaciju informacija i komunikacija, stvorile su nove standarde u komuniciranju, iznimno ubrzale ekonomske (financije, poslovi, trgovina, proizvodnja) i sociokulturne (kultura, znanost, umjetnost) tijekove te omogućile oblikovanje virtualnog društva i novih društvenih odnosa unutar njega.

Novе tehnologije razvile su *one-to-many* i *each-to-all* multimedijalne komunikacije koje korisnicima omogućuju pristup svim vrstama informacijskih usluga (interaktivno učenje na daljinu, istraživanja, komercijalne transakcije poput e-trgovine, e-bankarstva, e-oglašavanja, servisne informacije i usluge, uvide u različite javne dokumente itd.), kao i mogućnosti javnog djelovanja u virtualnom prostoru (kroz društvene mreže, diskusije na forumima svih vrsta, izravne kontakte s institucijama itd.).

Informacijske i komunikacijske tehnologije najvažniji su činitelj gospodarskog rasta i društvene modernizacije uopće.

One stoje u osnovi dubokih promjena razvijenih gospodarstava i socioekonomske strukture razvijenih društava.

Istodobno, te promjene donose bitne promjene i u politiku, posebno bitne za demokratski razvoj. Nove tehnologije postaju sredstvo koje proširuje građanske slobode i mogućnosti građanske akcije. Dostupnost informacija i pravodobna obaviještenost omogućuju znatno veću uključenost građana u javna zbivanja. Takva situacija bitno utječe na promjenu nacionalne i globalne politike (veća mogućnost kritike i kontrole vlasti, te time uvjetovana veća odgovornost aktera političke vlasti). Potencijali umreženog ili digitalnog društva tako se očituju kroz iznimno povećane mogućnosti uključivanja velikog broja građana u procese utjecanja na političko odlučivanje, na brzinu prijenosa i razmjene političkih stavova i mišljenja, korištenje informatičkih i komunikacijskih tehnologija u političkim kampanjama, javnim raspravama, izborima, referendumima, raznim inicijativama. Sve to u konačnici proširuje prostor građanske participacije.

Zajednički nazivnik za društvo i ekonomiju modernog doba jest umreženo ili digitalno društvo, u kojemu je informacija glavni resurs, a mreža osnovni preduvjet.

Ona društva koja ne prate razvoj informacijskih i komunikacijskih tehnologija, izvrgnuta su opasnosti ozbiljnog zaostajanja, i to u gotovo svim aspektima društvenosti. Nemogućnost ili ograničenost u korištenju digitalne infrastrukture i digitalnih izvora, onemogućit će ili ograničiti pristup mreži i svim informacijama, procesima, uslugama, poslovanju i svemu ostalome što se preko mreže odvija. Brze promjene komunikacijskih i informacijskih tehnologija donose duboke i brze transformacije društva koje ne mogu sva društva slijediti i što uzrokuje još veće zaostajanje nerazvijenih. Time se povećava jaz između "informacijski" siromašnih i bogatih, što je danas glavna distinkcija između razvijenih i onih koji to nisu.

5.5.2. Digitalna infrastruktura i njezina važnost

Digitalno društvo označava upravo informacijskim i komunikacijskim tehnologijama povezano društvo u svim njegovim segmentima. Digitalna infrastruktura, koja čini fizičku osnovu mreže, prijeko je potreban preduvjet bez kojeg nije moguć razvoj.

Procesi kojima se poslovanje, trgovina, usluge, razmjena, financije, promet itd. danas obavljaju, nužno zahtijevaju razvijenu širokopojasnu infrastrukturu nove generacije koja omogućava korištenje mnogobrojnih e-usluga različitim subjektima, podjednako u javnom i privatnom sektoru. Ta infrastruktura uključuje pristupne mreže (koje se grade u svakom naselju i dovode internet velikih brzina do svakog korisnika) i agregacijske mreže (koje spajaju naselja i omogućuju velike kapacitete i brzine). Oba segmenta su bitna za cjelinu sustava i moraju biti usklađeni na nacionalnoj razini te kompatibilni s europskim i globalnim tehnološkim okruženjem.

Digitalna infrastruktura prijeko je potreban tehnološki preduvjet bez kojeg nije moguće razvijati ni gospodarstvo ni društvo.

Postojanje tehnološki razvijene i u prostoru pravilno razmještene digitalne infrastrukture omogućit će informacijsku i komunikacijsku povezanost svih korisnika, a time i mogućnost neometanog razvoja. Cilj digitalizacije stoga je povećanje konkurentnosti i profitabilnosti gospodarstva, otvaranje novih radnih mjesta, omogućavanje brže i šire promjene u strukturi gospodarstva, posljedično i smanjenje negativnih utjecaja na okoliš i ostvarenja održivog razvoja i rasta, povećanje dostupnosti institucija i učinkovitosti javne uprave te u konačnici svekolika dobrobit građana.

Inicijalna prednost u stupnju digitalizacije i razvijenosti digitalne infrastrukture koju je Hrvatska imala prije jednog desetljeća, do danas je izgubljena. Tako se, između ostalog, Hrvatska nalazi pri začelju Europske unije u pogledu dostupnosti i korištenja suvremene telekomunikacijske infrastrukture, posebice pokretnih i nepokretnih širokopojasnih mreža, brzine i cijene usluga širokopojasnog pristupa internetu. Posebno zabrinjava zaostatak Hrvatske u ponudi javnih digitalnih usluga za poslovne korisnike.

To je jedan od najvećih problema i ozbiljna prepreka bržem gospodarskom razvoju, postizanju veće regionalne ujednačenosti i dugoročnom planiranju mnogih gospodarskih i društvenih sektora. Stoga se razvoj digitalne infrastrukture postavlja kao prioritet društvenog razvoja uopće, a za ostvarenje tog cilja nužno je provesti utvrđene javne politike

i programe u ovom području, poglavito strategiju razvoja širokopojasnog pristupa, odnosno Nacionalni NGN plan.

Tome su umnogome pridonijeli izostanak potrebne regulative kao i poticajnih javnih politika te nekompetitivna situacija na tržištu pružatelja telekomunikacijskih usluga. To je jedan od razloga za paradoks po kojemu hrvatski korisnici interneta imaju najsporiju vezu i razmjerno slabu protočnost uz najvišu cijenu usluga za samostalni nepokretni širokopojasni pristup u Europskoj uniji, što dodatno ograničava perspektive razvoja i rasta. Kašnjenje u razvoju vidljivo je i u mobilnoj telefoniji budući da više od trećine korisnika nema pristup 4G i LTE tehnologiji, iako je ona u Europi i svijetu već duže prisutna i uskoro će biti zamijenjena naprednijom i bržom (5G). Konačno, elektroničke javne usluge u Hrvatskoj također su nerazvijene. Tako je hrvatskim građanima dostupan još uvijek nedovoljan broj javnih e-usluga i elektroničkih informacija i obavijesti mjerodavnih institucija, dok je broj građana koji koriste e-usluge institucija uprave oko jedne trećine ukupnog građanstva.

U pogledu korištenja sredstava europskih investicijskih i strukturnih fondova za razvoj digitalne infrastrukture, Hrvatska također zaostaje i ne koristi ni približno sredstava koja bi mogla za tu svrhu povući.

Prilagodba normativnog okvira bržoj i lakšoj digitalizaciji

Digitalizacija institucija državne uprave

Razvoj širokopojasnog interneta, dostupnog i cjenovno prihvatljivog svim građanima

Razvoj digitalne pismenosti i podizanje digitalnih kompetencija građana Hrvatske

5.5.3. HNS i mjere za poticanje razvoja digitalne infrastrukture

Hrvatski građani imaju jedan od sporijih i najskupljih pristupa internet uslugama, što bitno ograničava razvoj gospodarstva, funkcionalnost države i općenito prosperitet društva u cjelini. Budući da je Hrvatska dio Europske unije i želi biti dionikom zapadnog, demokratskog i razvijenog svijeta, mora uhvatiti korak s razvijenim društvima. HNS će se založiti za razvoj Hrvatske kao informacijskog društva, i to kroz javne politike i mjere u četiri glavna smjera.

1. Prvi obuhvaća prilagodbu i doradu normativnog okvira koji regulira sve djelatnosti i subjekte vezane za ovo područje, kako bi se olakšalo njihovo djelovanje, smanjile formalne i administrativne prepreke i povećala njihova konkurentnost. To uključuje usklađivanje pozitivnih propisa s onima iz Europske unije, kako bi se ostvarili jednaki uvjeti i isti zakonski okvir te njihovu prilagodbu kako bi olakšali provedbu poticajnih mjera za razvoj digitalne infrastrukture.
2. Drugi obuhvaća digitalizaciju institucija države, osobito institucija državne uprave. Uz osiguranje prethodno naznačenih infrastrukturnih pretpostavki, naglasak je na razvoju i širenju sustava e-usluga (u područjima upravno-pravnih, zemljišno-knjižnih, pravosudnih i vlasničko-pravnih poslova, zdravstva, prostornog planiranja, kulture,

turizma i uključivanja građana). To bi trebalo svim građanima i pravnim osobama omogućiti obavljanje glavne usluge brzim i jednostavnim elektroničkim pristupom, veću transparentnost državnog sektora i tijela političke vlasti na nacionalnoj i na lokalnim razinama, te objedinjavanje svih baza podataka u jednu središnju bazu, zajedničku za sve institucije, koja je na dispoziciji svim korisnicima, građanima, pravnim osobama i institucijama. Sve bi to trebalo omogućiti povećanje učinkovitosti javnih usluga namijenjenih građanstvu i gospodarstvu.

3. Treći smjer obuhvaća mjere i programe razvoja brzog širokopojsnog interneta, dostupnog i cjenovno prihvatljivog svim građanima. To pretpostavlja uvođenje brzog interneta nove generacije svim kućanstvima i ravnomjerno u svim regijama u Hrvatskoj. To je preduvjet ostvarenju ravnomjernijeg, održivog i socijalno uključivog razvoja svih hrvatskih regija kroz opće poboljšanje dostupnosti informacija i usluga građanima i poduzetnicima.
4. Četvrti smjer obuhvaća promidžbu razvoja digitalne pismenosti i podizanje digitalnih kompetencija građana Hrvatske, kako bi se digitalna infrastruktura što bolje i što više koristila. Dio mjera u ovom području odnosi se na područje obrazovanja i mjera u okviru aktualne reforme obrazovnog sustava, a dio kroz poticanje svih oblika edukacije u ovom području, kao i potpore subjekata koji se bave informatičkom edukacijskom djelatnošću. U ovom okviru posebna pozornost posvetit će se programima zaštite sigurnosti na internetu i borbi protiv zloporaba.

5. 6. Kreativne industrije

5.6.1. Sadržaj i značenje kreativnih industrija

Kreativne industrije su aktivnosti koje se temelje na individualnoj i kolektivnoj kreativnosti, vještinama i talentima, koje stvaranjem i korištenjem kreativnih resursa i intelektualnog vlasništva mogu povećati dobrobit i stvarati radna mjesta. Kreativne industrije tako stvaraju, razvijaju, koriste i šire proizvode ekonomske, kulturne i rekreativne vrijednosti. Kreativne industrije su dio šire shvaćenog sektora profesionalnih usluga.

Kreativne industrije obuhvaćaju područja oglašavanja, arhitekture, umjetnosti, glazbe, dizajna, obrta, kinematografije, kazališta, televizije, radija i interaktivnih medija, izdavaštvo, interaktivni softver i računalne igre, kulturnu baštinu, kulturno obrazovanje, modu, rekreaciju, zabavu i ostale kulturne djelatnosti. Stoga su interdisciplinarne, dok istodobno kombiniraju kulturu s jedne strane i gospodarstvo s druge strane. Umjetnost i kultura često se opisuju kao jezgra u sustavu u kojem kulturna i kreativna industrija okružuje jezgru. Zajedno, jezgra kulturnih i umjetničkih izričaja te kulturnih i kreativnih industrija pružaju veliki potencijal za lokalni, regionalni i nacionalni razvoj.

Tradicionalno, kreativne industrije su predstavljale dodatni izvor prihoda. Međutim, sve više one postaju dominantan pokretač mnogih ekonomija, poglavito onih najrazvijenijih. One imaju učinak multiplikacije u gospodarstvu budući da uz sebe vezuju niz gospodarskih grana i različitih proizvodnih i uslužnih djelatnosti. Istovremeno, imaju izniman značaj u poticanju kulturne raznolikosti, te pozitivno utječu na kulturu općenito, na znanost, obrazovanje i razvoj cjelokupnog društva. Tijesno su povezane s ekonomijom znanja, novim tehnologijama i konceptom održivog razvoja.

Kreativne industrije su ključan gospodarski resurs, ali i činitelj razvoja cjelokupnog društva kroz poticanje kreativnosti, razmjenu znanja i koncepta održivog razvoja.

Razlog više je što kreativne industrije u Hrvatskoj, i usprkos izostanku sustavne podrške, ostvaruju zamjetan udio u ukupnom prihodu, posebice udio u novostvorenoj vrijednosti (2,3% udjela kulturnih i kreativnih industrija BDP-u RH, 6,3% bruto dodane vrijednosti, 3% ukupno zaposlenih, 5,7% u ukupnome broju poslovnih subjekata, 2,4% prihoda u ukupnim prihodima u RH, 3,5% bruto dodane vrijednosti svih poduzeća u RH, 8,9% ukupne zaposlenosti u RH su kreativna zanimanja, pretežno visokoobrazovani, s većim udjelom samozaposlenih i uz jak poduzetnički potencijal). Uz to, ulaganje u kreativne industrije, pri usporedbi s drugim industrijama, znatno je povoljnije, osobito u odnosu na vrijednost njihova proizvoda. To je posebno bitno uzme li se u obzir golema deindustrijalizacija hrvatskog gospodarstva tijekom protekla dva i pol desetljeća, što zbog ratnih razaranja, što kao posljedica tranzicije i velikih tehnoloških promjena koje su hrvatsku industriju učinili nekonkurentnom. Supstitucija tradicionalnih industrijskih grana kreativnim industrijama nesumnjivo je jedan od najboljih načina prevladavanja nepovoljnog naslijeđa i strukture industrije te oblik razvoja i transformacije industrije u Hrvatskoj uopće.

Kultura i proizvodi kulturne industrije postaju sve važnijim ekonomskim činiteljem u međunarodnom kontekstu. Kreativnost je sve češće presudan činitelj komparativne prednosti i kompetitivnosti na globalnom tržištu. Ona društva koja osmišljeno potiču i razvijaju kreativne industrije, osim ekonomske dobrobiti, stječu i nadmoć u međunarodnim okvirima, poglavito kroz jačanje tzv. meke moći i svojeg utjecaja na ekonomske, političke i kulturne tijekove u međunarodnoj zajednici.

S obzirom na to, industrije dvadeset prvog stoljeća ovisit će sve više o stvaranju znanja kroz kreativnost i inovacije, a sve manje o tradicionalnim industrijama. Pokazalo se da kreativne industrije postaju sve važnije za ekonomsko blagostanje, pa je ljudska kreativnost u tom smislu izrazito dragocjen ekonomski resurs društva kojeg je potrebno razvijati i s kojim je potrebno racionalno i učinkovito upravljati.

5.6.2. Javne politike koje promiču kreativne industrije

Zbog izrazito pozitivnog društvenog značenja, te osobitog značenja u poticanju održivog i kulturnog razvoja, najrazvijenija društva kreativnim industrijama pridaju posebnu pozornost. Premda tradicionalno u području kulturne politike i resora kulture, za razvoj i poticanje kreativnih industrija bitne su i druge komplementarne javne politike, kao što je ranije naglašeno u dijelu o povezivanju kreativnih industrija i politike reindustrijalizacije.

Razvoju kreativnih industrija Europska unija pridaje poseban značaj. One imaju strateški važnu poziciju za promicanje pametnog, održivog i inkluzivnog rasta u svim regijama i gradovima Unije, a izravno su u funkciji ostvarenja ciljeva Strategije Europa 2020 i EU strategija rasta. Tako je, među ostalim, Creative Europe Programme (program Europske unije koji podupire kulturni i kreativni sektor s ciljem njegova doprinosa održivom rastu i zapošljavanju) predvidio sredstva u iznosu od 1,8 milijardi eura na ime proračuna za razdoblje od 2014. do 2020. Opći ciljevi tog programa su poticanje očuvanja i promicanja europske kulturne i jezične raznolikosti te jačanje kompetitivnosti kulturnog i kreativnog sektora. Neki od specifičnih ciljeva tog programa ističu pružanje podrške kapacitetima kulturnog i kreativnog sektora u transnacionalnoj suradnji, promicanje transnacionalne mobilnosti kulturnih i kreativnih industrija te privlačenje nove publike i olakšanje pristupa kulturnim i kreativnim djelima Unije s posebnim naglaskom na djecu, mlade i isključene skupine.

Europska unija u kreativnim industrijama vidi i znatno veći potencijal od onog ekonomskog i nacionalnog, prije svega u području transnacionalne suradnje i mobilnosti. Razmjena ideja i kulturna suradnja bitno pridonosi razvoju europskog zajedništva, međusobnog poznavanja i poštovanja te razvoju građanstva i demokratskih vrijednosti među europskim narodima.

Resor kulture u Republici Hrvatskoj u najvećem dijelu je odgovoran za područje kreativnih industrija, koje su regulirane aktualnom kulturnom politikom. Međutim, zamjetno je da se glavnina djelovanja obuhvaćenih kulturnim politikama odnosi znatno više na nepokretni segment kulture i umjetnosti (institucije, zgrade, stalni postavi, plaće djelatnika u kulturi, održavanje i obnova objekata kulture) i financiranje redovitih kulturnih sadržaja (muzeji, festivali, izložbe, kazališta, kinematografija, neprofitni mediji, izdavaštvo), dok je osmišljena

i aktivna potpora inicijativama kulturne industrije prilično stihijska i bez jasnih smjernica i ciljeva.

Međutim, treba reći da je upravo dugogodišnjim zalaganjima HNS-a u Hrvatskoj provedena djelomična liberalizacija sektora usluga koja je pokazala kako se kroz liberalizaciju može probuditi poduzetništvo u kreativnim industrijama (npr. privatna muzejska djelatnost). HNS će se stoga nastaviti zalagati za liberalizaciju usluga i napose kreativnih industrija radi jačanja poduzetništva u ovom segmentu koji se u Hrvatskoj i dalje smatra nužnom javnom potrošnjom, a ne segmentom koji će potaknuti kulturni, kreativni i gospodarski rast i otvaranje novih radnih mjesta kroz koja će nove generacije izraziti svoju kreativnost. Područje kreativnih industrija treba osloboditi državnog arbitriranja koje stvara svjetonazorske i ideološki zasnovane političke prijepore, koji sprječavaju ne samo osmišljavanje i primjenu javnih politika za poticanje kreativnih industrija već i temeljnu djelatnost resornog ministarstva.

5.6.3. HNS i kreativne industrije

HNS drži iznimno bitnim promicati značenje i važnost kreativnih industrija za svekoliki društveni razvoj. Kreativne industrije su velika prilika, prije svega za naš gospodarski razvoj, a potom i za stjecanje svih drugih prednosti koje kreativne industrije donose društvu. To je područje u kojemu se može stvarati razmjerno velika dodana vrijednost koja će omogućiti maloj Hrvatskoj globalnu konkurentnost i prepoznatljivost. Štoviše, intencija je da taj sektor privuče i građane drugih europskih država koji će prepoznati Hrvatsku kao zemlju kreativnosti s mogućnostima osobnog i profesionalnog razvoja i ostvarenja kvalitetnog života.

HNS drži iznimno bitnim promicati značenje i važnost kreativnih industrija za svekoliki društveni razvoj te donošenje javnih politika koje će omogućiti normativni okvir za poticanje njihova rasta i razvoja.

Kreativne industrije su velika prilika podjednako za naš gospodarski i društveni razvoj te za podizanje konkurentnosti i prepoznatljivosti u međunarodnom kontekstu.

Uz talent, profesionalne kompetencije i volju, za uspješnost kreativnih industrija HNS će osigurati političku, normativnu i institucionalnu potporu. U tom smislu, potrebno je redefinirati ne samo postojeću kulturnu politiku, već prilagoditi i druge javne politike da budu u funkciji poticanja i razvoja ovog područja. Uz to, posvetit ćemo pozornost obrazovanju za poduzetništvo, javno komuniciranje, marketing i druge aspekte poslovnog procesa bez kojih nema prepoznatljivosti i uspjeha na domaćem, ali još više na međunarodnom tržištu.

Osmišljene javne politike trebaju stvoriti normativni okvir i staviti u funkciju institucije države, kako bi se omogućila sva potrebna potpora dionicima i djelatnostima tog sektora. Premda su stanoviti pomaci u tom području napravljeni, oni nisu dostatni i u rudimentarnoj su fazi. Uz to, potrebna je šira senzibilizacija i informiranje javnosti u pogledu društvenog značenja kreativnih industrija. Zato je nužno politički djelovati kako bi se stekli ti uvjeti i kako bi se krenulo u donošenje osmišljene i kvalitetne strategije razvoja ovog sektora.

5. 7. Sport

HNS smatra nedopustivim da u Hrvatskoj dijelu mladih i djece zbog socijalnog statusa njihovih roditelja ili zbog mjesta prebivališta sport i sportske aktivnosti nisu dostupni. Dugoročno gledano, nakon obrazovanja, sport je jedna od najvažnijih društvenih politika i zbog toga smatramo da je nužno povećati ulaganje u sport i promicanje sporta kao aktivnosti koja značajno podiže kvalitetu života.

Hrvatska trenutno za sport i rekreaciju izdvaja najmanje od svih država Europske unije. U 2016. godini izdvajanja za sport iznosila su 0,06 posto BDP-a, a stanje se samo naizgled popravilo u 2017. godini, kada je izdvojen iznos od 411 milijuna kuna, odnosno 0,11 posto BDP-a.

Nakon krize uzrokovane epidemijom korona virusom i, posljedično, nadolazeće ekonomske krize povećava se potreba za sportom i rekreacijom. Naime, već od ranije na istu potrebu ukazuju i zabrinjavajući trend rasta pretilosti hrvatske populacije, posebno djece, sve manja tjelesna aktivnosti građana, pad kvalitete života i skraćivanje životnog vijeka ispod prosjeka Europske unije.

Dugoročno gledano, nakon obrazovanja, sport je jedna od najvažnijih društvenih politika i zbog toga smatramo da je nužno povećati ulaganje u sport i promicanje sporta kao aktivnosti koja značajno podiže kvalitetu života.

Istovremeno, gotovo svakodnevno svjedočimo gašenju sportskih klubova, gomilanju dugova klubova i sportaša, ovisnosti sporta o politici i vlasti, bila ona lokalna, regionalna državna, radu na crno, uništavanju velikih brendova poput KK Cibone, KK Zadra, NK Varteksa, HNK Cibaliije i ostalih sportskih velikana. Pored svega toga, Hrvatska ima loše organiziran sustav upravljanja sportom koji potpuno ovisi o politici, netransparentno i nenamjenski trošenje javnog novca na svim razinama. Suočeni smo s velikim sportskim aferama i opraštanjem dugova mnogim klubovima, radom na crno, lošom i opasnom infrastrukturom sportskih terena, nedostupnošću sportskih borilišta za natjecanja i treninge, neprilagođenom zakonu o sportu, nepostojanjem kategorizacije i financiranja sporta na svim razinama, neravnomjernim ulaganjem lokalnih zajednica u sportske klubove te nedovoljnim financiranjem sporta od strane države. Osim toga problem je nepostojanje točnih podataka i izračuna o utjecaju sporta na gospodarstvo, loša iskoristivost hrvatskih sportaša u svrhu promocije i brendiranja Hrvatske u svijetu, slabo razvijen sportski turizam, odlazak sve većeg broja sponzora, nerazvijena mreža sportskih liječnika te zastarjeli pogled na poduzetništvo u sportu.

Hrvatska mora znati iskoristiti popularnost sporta kod velikog broja stanovnika, talent sportaša, tradiciju, vrhunske sportske rezultate, planetarno poznate sportaše, sposobne i priznate trenere (na međunarodnoj razini), nacionalni zanos i naboj za reprezentacijom.

Danas je prilika da Hrvatska racionalizira sustav upravljanja u sportu, izgradi sportsku infrastrukturu, poveća prihode od sporta i povezanih djelatnosti. Potrebno je uvesti veću transparentnost trošenja javnog novca, povećati mogućnost sponzorskih ulaganja, osigurati

bolje praćenje sporta u tijelima javnih emitiranja, decentralizaciju ulaganja u sport i pomaganje manjim sredinama, iskorištavanje prirodnih resursa Hrvatske za sport i turizam (skijaške i biciklističke staze, dvorane, bazeni, stadioni), uključivanje hrvatskih sportaša u brendiranje Hrvatske kao turističko-sportske destinacije, razvijanje sportskih djelatnika, poticanje dualne karijere uspješnih sportaša, razvoj znanosti i istraživačkih centara povezanih sa sportom.

Država mora odlučiti da je razvoj sporta od strateške važnosti za Republiku Hrvatsku i uvesti mjere kojima jasno i nedvosmisleno daje podršku sportu – osigurati mjesečne sportske vaučere za svu osnovnoškolsku djecu, smanjiti PDV na sport na 13% (ulaznice, usluge i sponzorstva), povećati mogućnost doniranja pravnim osobama do 10% bruto dobiti uz poseban monitoring za tvrtke i klubove koji koriste mjeru (odrediti za koje područje se može donirati te kako se pravdaju dobivena sredstva), povećati državno ulaganje u sport.

HNS predlaže da se poreznu obvezu tvrtki umanju za 70% ulaganja u sport kroz sponzorstva (u tekućoj ili tekuće tri godine), što se treba odnositi isključivo na sponzorstva sportskih subjekata sukladno Zakonu o sportu sa sjedištem u Republici Hrvatskoj.

Brojne zemlje u svijetu imaju porezne olakšice za sponzoriranje sporta, a ovi prijedlozi čine nam se najboljima i najprimjenjivijima za Hrvatsku:

- U Zakon o porezu na dobit unijeti da je sponzorstvo porezno priznati trošak bez ograničenja
- Poreznu obvezu tvrtki umanjiti za 70% iznosa ulaganja u sport kroz sponzorstva (u tekućoj ili tekuće tri godine), što se treba odnositi isključivo na sponzorstva sportskih subjekata sukladno Zakonu o sportu sa sjedištem u Republici Hrvatskoj.

Ciljevi:

- Kroz porezne olakšice za sponzoriranje sporta kroz Zakon o porezu na dobit zainteresirati tvrtke za ulaganje u sport u Hrvatskoj, a iako se Zakonom to ne može definirati, prioritarno se misli na tvrtke u privatnom i stranom vlasništvu;
- Navedenim poreznim olakšicama stvoriti bolje mogućnosti za ulaganje privatnog sektora u sport te samim time rasteretiti financiranje sporta kroz Središnji državni ured za sport i tvrtke u državnom vlasništvu;
- Kroz povećana ulaganja u sport stvoriti preduvjete za:
 - zapošljavanje većeg broja trenera i samim time ostanak trenerskog kadra u Hrvatskoj te punjenje državnog proračuna kroz porez na dohodak i doprinose,
 - mogućnost većeg ulaganja u mlade sportaše i orijentacija mladih na zdrav život,
 - mogućnost ulaganja u obnovu postojećih i izgradnju novih sportskih građevina, kako za vrhunski sport, tako i za sport mladih i sportsku rekreaciju;
- Kroz povećano financiranje sporta mogućnost boljih i kvalitetnijih sportskih priprema naših sportaša, kako reprezentativnih, tako i klubova, i stvaranje preduvjeta za još

kvalitetnije nastupe na međunarodnim natjecanjima i ostvarivanje vrhunskih sportskih rezultata.

Napominjemo da se pod sponzoriranje misli na ulaganje u sport u vidu reklame na koju se obračunava PDV, a ne kroz donacije koje su već regulirane Zakonom o porezu na dobit u vidu priznatog rashoda u visini do 2% od ukupnog prihoda.

Svi ključni dionici u sportu na ovaj bi način profitirali, a svojim radom mogli bi osigurati egzistenciju ili ostvariti dodatnu zaradu. Klubovi bi, što je i cilj, postali samoodrživi i zdravi, oslobođeni interesnih skupina vezanih uz politiku, od koje danas jedva preživljavaju, a sportaši i službene osobe bili bi adekvatno plaćeni te osigurani legalnim prihodima.

5. 8. Prostor, promet, energija, okoliš i turizam

5.8.1. Uloga i mjesto graditeljstva

Graditeljstvo je jedan od najvažnijih gospodarskih sektora i bitan činitelj ekonomskog rasta. Njegova funkcija u nacionalnoj ekonomiji je mnogostruka. Građevinska industrija zapošljava veliki broj ljudi, neposredno u inženjeringu i operativi građevinskih tvrtki, i posredno, u drugim pratećim industrijama, od industrije proizvodnje građevinskih materijala i opreme, preko industrije pokućstva, električnih uređaja i druge stambene opreme do različitih projektantskih, inženjerskih i tehnoloških tvrtki te različitih profesija i obrazovnih profila. Građevinska industrija i njezina djelatnost bitno utječu na razvoj infrastrukture (energetska, vodovodna, cestovna, komunalna, informatička), što bitno proširuje broj gospodarskih subjekata koji izravno ili posredno sudjeluju u realizaciji građevinskih projekata. Uz to, razvijena infrastruktura uvijek znači dodanu vrijednost i ima izravan učinak na povećanje kvalitete života i brojne ekonomske i socijalne prednosti koje su rezultat njezina korištenja (škole, zdravstveni objekti, trgovine, uslužne djelatnosti itd.).

Razvijena infrastruktura uvijek znači dodanu vrijednost i ima izravan učinak na povećanje kvalitete života i brojne ekonomske i socijalne prednosti koje su rezultat njezina korištenja (škole, zdravstveni objekti, trgovine, uslužne djelatnosti itd.).

Građevinska djelatnost nužno aktivira financijski sektor budući da su građevinski projekti relativno trajniji od onih u drugim djelatnostima i zahtijevaju razmjerno veće investicije, što pridonosi povećanju opsega investiranja i poslovanja banaka. Povećana financijska djelatnost pak pridonosi dobrobiti svih uključenih u projekte graditeljstva. Također, graditeljstvo angažira znanost i tehnologiju, i to kroz angažman znanstvenih institucija i visokotehnoloških tvrtki koje sudjeluju u planiranju, projektiranju, analizi i stručnoj ekspertizi građevinskih projekata, odnosno u istraživanju i primjeni novih tehnologija u proizvodnji građevinskih materijala i u izvedbi građevinskih projekata. Konačno, građevinska industrija iznimno potiče razvoj trgovinskog i uslužnog sektora angažirajući mnoge subjekte iz tih područja u prometu roba i usluga, ne samo u području građevinarstva već i u području stanovanja, poslovanja, industrijske i tehničke opreme itd.

Međutim, graditeljstvo je instrument koji djeluje u širem okviru prostorne, prometne, energetske i politike zaštite okoliša. U konačnici, ono je određeno i demografskim trendovima koji pak ovise o navikama i načinu života ljudi te migracijskim tokovima. Stoga u HNS-u smatramo kako se politike i mjere u graditeljstvu ne mogu definirati izvan spomenutog okvira.

Graditeljstvo stoga ima vrlo visok multiplikativni učinak na rast gospodarstva jer angažira resurse, radnu snagu, kapital i gospodarske subjekte u području znatno širem od vlastite djelatnosti. Time ima posebno značenje za gospodarstvo Hrvatske, pa je poticanje razvoja ovog sektora jedan od glavnih političkih ciljeva.

5.8.2. Prostorno planiranje i društveni razvoj

Prostorno planiranje označava zemljopisni izraz ekonomske, socijalne, kulturne, energetske, transportne i ekološke politike društva koja je u funkciji razvoja i prilagodbe prostora kao jednog od primarnih resursa. Planiranje prostora proizlazi iz valorizacije urbanističke, arhitektonske i krajobrazne baštine i postojećeg stanja uređenosti prostora, s jedne strane, te iz vizije društvenog razvoja i društvenih ciljeva, s druge. Ono pretpostavlja interdisciplinarni pristup u kreiranju javnih politika i mjera s ciljem uravnoteženog i održivog društvenog razvoja i organizacije prostora.

Politike i mjere prostornog planiranja stoga su posebno bitne za osmišljen, ujednačen i održiv regionalni razvoj, poglavito u prevladavanju raskoraka među regijama i područjima unutar države, kao i u prilagodbi regionalnom okruženju unutar Europske unije. Te politike trebaju biti usklađene s politikama razvoja i planovima Europskih strukturnih i investicijskih fondova usmjerenih strukturnim prilagodbama i ujednačenom razvoju regija te podršci prekograničnoj, transnacionalnoj i međuregionalnoj suradnji unutar Europske unije. Jednako tako, one su bitne za urbanističko planiranje, koje će podjednako omogućiti održiv razvoj i prevladavanje disproporcija nastalih dosadašnjom izgradnjom, nerijetko uz izostanak racionalnog planiranja, što je rezultiralo mnogim prostornim, urbanističkim i komunalnim problemima u hrvatskim gradovima i naseljima.

HNS će provoditi politiku urbanog razvoja kroz koncept pametnih gradova. Takve politike integriraju moderne digitalne tehnologije, reformu javne uprave i politike reindustrijalizacije i razvoja kreativnih industrija s ciljem afirmacije inkluzivnog življenja u zelenim gradovima. Uključenost građana kroz razvoj demokratskih mehanizama odlučivanja o prostoru ključ je održivosti ovih politika.

5.8.3. Promet i turizam

Hrvatska je pri završetku ciklusa ulaganja u cestovnu infrastrukturu čija budućnost ovisi o razvoju učinkovitih oblika održavanja i naplate prema načelu digitalizacije plaćanja za uporabu cestovne infrastrukture. U sljedećem ciklusu razvoja naglasak će biti na razvoju željezničke infrastrukture, osobito prigradske željeznice radi učinkovitog i ekološki održivog povezivanja gradskih centara s prigradskim područjima. Značajan dio EU fondova usmjerit će se u usklađen i održiv razvoj željezničke mreže i jadranskih luka.

Hrvatske gradove treba ozeleniti, rasteretiti od pretjeranog oslonca na prijevoz osobnim automobilima, a cestovni prijevoz će se usmjeriti u pravcu većeg korištenja hibridnih i električnih pogona.

Značajna ulaganja u zračne luke i razvoj turizma doveli su do toga da se zračni prijevoz putnika u proteklih deset godina u Hrvatskoj više nego udvostručio. Hrvatska je u tom segmentu postigla jednu od najviših stopa rasta broja putnika u EU. Hrvatska ima veliku

tradiciju i znanja u zračnom prijevozu. Međutim, oni nisu dali rezultate koji su se mogli postići, zbog lošeg upravljanja državnom aviokompanijom i zbog zanemarivanja privatnog poduzetništva u aviobiznisu. Većina vodećih stručnjaka i pilota danas radi u inozemstvu odnosno za strane aviokompanije što samo potvrđuje njihovu globalnu tržišnu vrijednost i našu nesposobnost da im omogućimo poslovni i profesionalni razvoj u zemlji. HNS zagovara poticanje razvoja novih avioprijevoznika, razvoj servisnih centara i centara obuke, proširenje i modernizaciju manjih, osobito otočnih zračnih luka, i integraciju njihova razvoja s razvojem turizma više dodane vrijednosti.

Sljedeća razvojna faza turizma u Hrvatskoj ovisit će o integriranom pristupu transportu, zaštiti okoliša, razvoju infrastrukture i modernizaciji turističkih kapaciteta. HNS zagovara rast modernih turističkih kapaciteta zasnovanih na višoj kvaliteti i brendovima radi jačanja i globalizacije marketinga i prodaje, usporavanje rasta broja gostiju radi očuvanja okoliša i infrastrukture i ubrzanje rasta dodane vrijednosti po gostu.

5.8.4. Energija, okoliš i klimatske promjene

Tehnološke i klimatske promjene zahtijevaju transformaciju energetskega sektora u smjeru promjene dominantnih oblika i tehnologija transporta i povećanja energetske učinkovitosti, osobito u zgradarstvu. HNS zagovara značajno preusmjeravanje sredstava EU fondova u ulaganja u ovoj oblasti radi financiranja optimalnih poticajnih shema koje će maksimizirati povrate na ulaganja u energetske, prometne i drugu nekretninsku infrastrukturu. Politika reindustrijalizacije i s njom povezani poticaji za razvoj sektora profesionalnih usluga, osobito istraživanja, razvoja i komercijalizacije inovacija, povezat će se s energetskom i transportnom politikom. Krajnji je cilj povećati domaću proizvodnju iz obnovljivih energetskih izvora, diversificirati dobavne pravce i oblike energije koje će i dalje jednim dijelom biti nužno uvoziti, te maksimizirati energetske učinkovitost. Demografske promjene – starenje stanovništva – nužno će usporiti izgradnju novih nekretnina, no građevinska transformacija u cilju energetske obnove zgrada radi postizanja gotovo nultog emisijskog standarda predstavlja ključan okvir za dugoročna ulaganja i transformaciju građevinske industrije.

5.8.5. HNS i politike u području graditeljstva i prostornog uređenja

Prostornim uređenjem osiguravaju se uvjeti za korištenje, zaštitu i upravljanje prostorom Republike Hrvatske kao osobito vrijednim i ograničenim nacionalnim dobrom. Ono mora biti u funkciji društvenog razvoja, posebice razvoja gospodarstva, zaštite okoliša i prirode, ali i osiguranja kvalitetne i energetske učinkovite gradnje i racionalnog korištenja prirodnih i kulturnih dobara. Treba se donijeti Strategija prostornog razvoja Hrvatske i Državni plan prostornog razvoja, kao ključnih dokumenata na osnovu kojih će se realizirati i drugi prostorni planovi na nižim razinama vlasti. S ciljem jačanja sustava prostornog uređenja stoga je izrađena i upućena u proceduru donošenja u Hrvatskom saboru Strategija prostornog razvoja RH kao temeljni državni dokument za usmjeravanje razvoja u prostoru.

Strategijom se predviđa izrada i donošenje Državnog plana prostornog razvoja, kao prvog plana nove generacije prostornih planova, te nastavak kontinuiranog rada na izradi prostornih planova područja posebnih obilježja i urbanističkih planova uređenja državne razine. Uz to, nastavlja se daljnje praćenje i unapređenje sustava prostornog uređenja kroz sudjelovanje Ministarstva graditeljstva i prostornoga uređenja izdavanjem suglasnosti u postupcima izrade i donošenja prostornih planova. Time se osigurava zakonska i stručna utemeljenost prostornih planova te njihova provedba kao i davanje stručnih mišljenja i uputa za provedbu zakona i drugih propisa u ovom području. U okviru svojeg djelokruga, resorno ministarstvo bi trebalo provesti i postupak sufinanciranja izrade prostornih planova jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave te kao nacionalno tijelo koordinirati provedbu EU programa međuregionalne suradnje i programa za EU strukturne i investicijske fondove.

Unapređenje učinkovitosti sustava prostornog uređenja

Unapređenje stanja u području graditeljstva i stanovanja

Uspostava energetski učinkovitog graditeljstva

Dovršenje usklađenja gruntovnice i katastra

Uspostava i razvoj informacijskog sustava prostornog uređenja.

Uz izradu i donošenje Strategije prostornog razvoja Republike Hrvatske i Državnog plana prostornog razvoja, reformske mjere uključuju i uspostavu, razvoj i unapređenje informacijskog sustava prostornog uređenja (ISPU). Informacijski sustav obuhvaća podatke o postojećem stanju i korištenju prostora, podatke o nekretninama i vlasništvu, o prostornim planovima na snazi i prostornim planovima čija je izrada i donošenje u tijeku, namjeni prostora i drugim uvjetima korištenja i zaštite prostora određenih i propisanih prostornim planovima i posebnim propisima, upravnim i drugim aktima mjerodavnih tijela koji se izdaju i koji su izdani u svrhu provedbe prostornih planova, građenja, uporabe i uklanjanja građevina i sektorskim strategijama, planovima, studijama i drugim dokumentima propisanim posebnim zakonima značajnim za prostorno uređenje.

Misija Ministarstva graditeljstva i prostornoga uređenja je stvaranje uvjeta za učinkovito, ekonomično i svrhovito upravljanje prostorom, poboljšavanje informiranosti i podizanje svijesti građana o potrebi očuvanja prostora u kojem žive, te unapređenje stanja u području stanovanja i graditeljstva.

U resoru graditeljstva također su nužne odgovarajuće mjere, od kojih su neke već na djelu, dok se provedba drugih priprema, uključujući podjednako normativni okvir i mjere javnih politika. U ovom području namjera je stoga dovršiti proces usklađenja gruntovnice i katastra kao najvažnijeg koraka u prevladavanju administrativnih prepreka i sporosti te ostvarenju pravne sigurnosti, učinkovitosti i ubrzanja vlasničko-pravnih procedura kao pretpostavki za nesmetano odvijanje građevinske djelatnosti, ali i kao poticaj tržištu nekretnina. Također, potrebno je kontinuirano raditi na novim projektima energetske obnove zgrada uz sudjelovanje javnih (nacionalnih i europskih) sredstava. Uz to, cilj je poticati održivu gradnju sigurnijih, pristupačnijih te zdravstveno-ekološki primjerenijih građevina, unaprijediti nadzor zakonitosti i kvalitete građenja, omogućiti pristupačne uvjete za rješavanje stambenih pitanja, unaprijediti kvalitetu stanovanja i spriječiti socijalnu isključenost.

Kao radno intenzivna industrija, graditeljstvo je bitan činitelj zaposlenosti. Međutim, u razvijenim ekonomijama s naprednijim tehnologijama graditeljstvo ima veći doprinos proizvodnji nego zaposlenosti (za razliku od ekonomski i tehnološki nerazvijenih društava, gdje je taj odnos obrnut). Stoga je poticanje tehnološkog razvoja graditeljstva odgovarajućim mjerama vrlo bitno s obzirom na efekte građevinske industrije u ukupnom gospodarstvu, poglavito u situaciji kada je evidentan manjak odgovarajuće radne snage. To je bitno, ne samo zbog unapređenja strukture građevinske industrije već i zbog podizanja tehnološke i operativne konkurentnosti čitavog sektora i njegovog (re)pozicioniranja na međunarodnom tržištu, što posljedično otvara mogućnosti izvoza znatno širem krugu poslovnih subjekata.

5. 9. Javna uprava i pravosuđe

5.9.1. Prethodni razvoj i problemi javne uprave

Javna uprava u Hrvatskoj, koja obuhvaća državnu upravu, lokalnu i regionalnu samoupravu, javne službe i tijela s javnim ovlastima, tijekom protekla gotovo tri desetljeća prolazila je kroz nekoliko razvojnih faza: od one uspostavne, u kojoj su utemeljene upravne institucije demokratske države (1990. – 1993.), preko stabilizacijske, u kojoj se izgradila institucionalna i normativna struktura i ustalilo njeno djelovanje (1993. – 2001.), zatim europeizacijske, u kojoj je proveden proces adaptacije normativnom okviru EU i djelomična decentralizacija (2001. – 2008.), do modernizacijske, u kojoj je uprava djelomično modernizirana na osnovi strategije razvoja, kadrovskog osposobljavanja, uvođenja agencija, jedinstvenog upravnog postupka i djelomične privatizacije (poslije 2008.).

Usprikoš razvoju, struktura i funkcioniranje javne uprave umnogome su disfunkcionalni i ne odgovaraju potrebama društva. Disfunkcionalnost javne uprave ograničava razvoj poduzetništva i gospodarstva u cjelini, a zbog nedostatnih stručnih kapaciteta onemogućuje kvalitetnu provedbu javnih politika i nije u funkciji javnog servisa građana, što joj je temeljna funkcija.

Sustav državne uprave je predimenzioniran (400 tisuća službenika, od kojih oko 60 tisuća državnih službenika i namještenika na središnjoj razini), nefunkcionalno organiziran, stručno potkapacitiran (nedostatna i/ili neodgovarajuća kvalificiranost zaposlenika, nestručnost i nekompetencija službenika, izostanak odgovornosti), skup (opterećuje državni proračun i gospodarstvo), neučinkovit (sporost, birokratiziranost i hipertrofija propisa i postupaka, nedovoljna dostupnost i raspoloživost podataka), strukturno nekoherentan (funkcionalna nepovezanost, izostanak koordinacije među institucijama i među razinama, izostanak objedinjenih baza podataka, nekoordinirane i neujednačene upravne prakse) i politiziran (pod izrazitim utjecajem političkih struktura, osobito u kadrovskoj selekciji i procesu donošenja odluka, što generira neodgovornost, potiče

Problemi javne uprave:

Izostanak strateškog i dugoročnog promišljanja, planiranja i provedbe javnih politika i oblikovanja normativnog i institucionalnog okvira javne uprave

Neracionalna struktura državne uprave, podjednako na državnoj razini (hipertrofija, centralizacija) i lokalnoj razini (brojnost, fragmentiranost)

Stručna potkapacitiranost (nestručnost, neobrazovanost, neodgovornost, autoritarnost i nemotiviranost zaposlenika)

Politiziranost (izrazit utjecaj političke vlasti, dominacija političko-ideoloških umjesto racionalno-stručnih kriterija u selekciji kadrova)

Neučinkovitost (sporost, nepovezanost, ograničenost, birokratiziranost i niska kvaliteta usluga i upravnih postupaka).

neprofesionalnost i neučinkovitost). Također, prevelik je broj jedinica lokalne vlasti zbog neodgovarajućeg teritorijalnog ustroja zemlje što se najviše odražava kroz prevelik broj općina.

Sve to bitno utječe na mnoge druge društvene sektore, osobito na gospodarstvo, posebice u segmentu poduzetništva i investicija, gdje normativna hipertrofiranost, nestručnost, politiziranost i neodgovornost institucija uprave djeluju izrazito ograničavajuće. Ista obilježja su razlogom i nemogućnosti strateškog upravljanja javnim politikama, učinkovite provedbe mjera izvršne vlasti te aktivnijeg uključenja u programe socijalnih i kohezijskih fondova Europske unije. Konačno, ti problemi onemogućavaju i najšire građanstvo u mogućnostima dobivanja kvalitetne, točne i brze usluge institucija javne uprave.

5.9.2. Promjena koncepta javne uprave

Prethodno navedeni i mnogi drugi problemi hrvatske javne uprave, s obzirom na značenje i funkciju tog ključnog društvenog podsustava za ukupan društveni razvoj i funkcioniranje društva, jasno upućuju na potrebu njegove temeljite reforme. Prethodni uvid u glavni problem sustava javne uprave upućuje i na glavna područja koja treba reformskim mjerama obuhvatiti i učiniti funkcionalnima.

Reforma javne uprave pretpostavlja jasno osmišljenu, cjelovitu i dugoročnu strategiju koja proizlazi iz vizije javne uprave primjerene ne samo sadašnjem trenutku već i za sljedeća desetljeća i dalje. Ona zahtijeva promjenu dosadašnje paradigme, prije svega u okretanju od koncepta javne uprave kao državnog upravnog mehanizma prema konceptu javne uprave kao javnog servisa, odnosno orijentiranost prema potrebama građana gospodarstva, civilnog društva i svih drugih društvenih korisnika.

To podrazumijeva napuštanje hijerarhijskog, vertikalnog centraliziranog sustava i okretanje prema horizontalnom, decentraliziranom i participativnom tipu javnog upravljanja, sukladno načelu supsidijarnosti, kako ga prakticira i potiče Europska unija. Takva javna uprava u prvom redu je partner i podrška građanima, gospodarstvu i društvenim subjektima, osigurava djelotvorno funkcioniranje pravne države te omogućuje stabilan okvir za razvoj građanskog društva i slobodnog tržišnog gospodarstva.

Reforma javne uprave zahtijeva promjenu dosadašnjeg koncepta javne uprave kao državnog upravnog mehanizma prema konceptu javnog servisa i njegove orijentiranosti prema potrebama građana gospodarstva, civilnog društva i svih drugih korisnika.

5.9.3. Politike i mjere reforme javne uprave

Reforma sustava javne uprave neće biti uspješna ako se izvodi parcijalno, nepovezano i kampanjski, nerijetko uvjetovana političkim pritiscima i različitim interesima. Ta reforma treba biti temeljena najprije na stručnoj osnovi. Njezini ciljevi i metode provedbe trebaju se zasnivati na stručnim analizama i uvidima, bez opterećenosti partikularnim političkim interesima. Potom, reforma treba biti vođena dugoročno i strateški, tako da se prvo utvrde ciljevi, potom ključne aktivnosti, mjere, metode i rokovi te resursi i nositelji.

Reforma javne uprave je složen skup više manjih reformi, promjena i mjera na različitim:

- razinama (državna uprava, regionalna i lokalna samouprava)
- funkcionalnim segmentima (normativni okvir, struktura, organizacija, kadrovi, financije itd.)
- područjima (zdravstvo, znanost, obrazovanje, socijalna skrb, mirovinski sustav itd.).

Najmanje su tri cilja reforme, i to:

- postizanje učinkovite javne uprave usmjerene na korisnike
- razvoj i stručno osposobljavanje kadrova
- uspostava kvalitetne i informatizirane javne usluge svim korisnicima.

5.9.4. Organizacija javnog upravljanja: funkcionalna i fiskalna decentralizacija

Relativno visoka centraliziranost javne uprave jedan je od ključnih problema koji utječe na disfunkcionalnost cijelog sustava. Usprkos jasnoj odvojenosti triju razina (državna, regionalna, lokalna), te djelomičnoj decentralizaciji tijekom proteklog razdoblja, javna uprava i dalje je zbog toga umnogome ograničena u postizanju većeg stupnja učinkovitosti. Stoga se decentralizacija javne uprave postavlja kao jedan od primarnih zadataka reforme cijelog sustava.

U vrhu, na državnoj razini, HNS će zagovarati uspostavu manje i učinkovitije vlade s desetak većih ministarstva i dva potpredsjednika – za gospodarstvo i financije te za društvene djelatnosti. Time će se, uz uštede, postići veća lakoća koordinacije politika i jasnija alokacija odgovornosti. Uz to, manji broj političkih imenovanja pogodovat će profesionalizaciji i većoj profesionalnoj odgovornosti u vertikalno organiziranim funkcijama.

I nakon takve reforme vlade preostaje dio složenih politika koje će zahtijevati čvrstu horizontalnu operativnu koordinaciju na najvišoj razini radi usklađivanja mjera, otklanjanja uskih grla i provođenja procedura eskalacije. Po prirodi stvari, ti su poslovi u domeni odgovornosti premijera i potpredsjednika vlade.

Time će biti ispunjen nužan uvjet za početak procesa funkcionalne i fiskalne decentralizacije.

Decentralizacija će početi od analize opsega poslova u kojima se jedinice uprave na različitim razinama preklapaju. Analiza kadrovske strukture, financijske i fiskalne održivosti i organizacijske racionalnosti pokazat će konkretne brojke i procese kojima će se postići HNS-ov strateški cilj: teritorijalni preustroj zemlje s ciljem značajnog smanjenja i okrupnjavanja prevelikog broja jedinica lokalne uprave i samouprave.

Novi teritorijalni ustroj treba odgovarati novim funkcijama koje bi regionalne i lokalne jedinice preuzele, uz pretpostavku održivosti, tj. postojanja izvora vlastitog financiranja i slobodnog prava odlučivanja o redistribuciji javnih sredstava u vlastitim jedinicama te

Učinkovita, decentralizirana, dostupna i kvalitetna javna uprava usmjerena na korisnike

Razvoj i stručno osposobljavanje kadrova u javnoj upravi

Informatizirane javne usluge, dokumenti i informacije.

organizacijskih i kadrovskih resursa dostatnih za normalno funkcioniranje. Na taj će se način funkcionalno i fiskalno ojačati općine, te spojiti one koje ne mogu same obavljati poslove. Novi normativni okvir treba pobliže urediti djelokrug poslova i procesa koje provode jedinice lokalne i regionalne samouprave, uredi državne uprave i ispostave ministarstava po županijama.

5.9.5. Digitalizacija i informatizacija

Digitalizacija i informatizacija javne uprave jedan je od temeljnih ciljeva reforme javne uprave. Administrativne usluge, informacije i dokumenti koje pružaju institucije javne uprave njihov su glavni proizvod. Upravo o njihovoj kvaliteti, brzini, točnosti i dostupnosti ovisi funkcionalnost javne uprave i posljedično korist i zadovoljstvo njihovih korisnika.

Digitalizacija je postupak koji pretpostavlja digitaliziranje svih dokumenata i izradu objedinjenih i umreženih baza podataka, dok informatizacija znači osiguranje elektroničkog pristupa uslugama, informacijama i dokumentima koje pruža javna uprava. Ta dva procesa nužno su povezana i međusobno ovisna tehnološki i funkcionalno.

Glavni cilj tih procesa jest omogućiti građanima i poduzetnicima te svim društvenim korisnicima usluga javne uprave obavljanje svih potrebnih administrativnih radnji i dobivanje i raspolaganje svim potrebnim dokumentima i informacijama online putem, bez prethodnog prilaganja ili predočavanja dokumentacije u papirnatom obliku koja je već u posjedu nekog tijela javne uprave, i to na svim razinama, od lokalne preko regionalne do državne. To iznimno ubrzava administrativne postupke, komunikaciju među tijelima javne uprave te brži prijenos i obradu podataka i dokumenata. Istodobno, to korisnicima bitno olakšava pristup i korištenje potrebnom dokumentacijom, osigurava kvalitetniju javnu uslugu građanima i poslovnom sektoru, smanjuje i pojednostavnjuje procedure, olakšava poslovanje i društveno djelovanje uopće. Povećanje broja e-usluga, u tom smislu, mjerilo je stupnja moderniziranosti javne uprave.

Funkcionalan sustav e-uprave, uz to što omogućuje pružanje potrebnih kvalitetnih i pravovremenih usluga i informacija te obavljanje procedura elektroničkim putem, omogućuje i veću transparentnost sustava, osobito bolji uvid javnosti u djelovanje institucija javne uprave, te posljedično i veću odgovornost javnih službenika i zaposlenika.

5.9.6. Unapređenje stručnog kapaciteta i nagrađivanje

Normativni okvir, organizacijska i institucionalna struktura te održivost svakako su ključne, ali ne i dostatne pretpostavke za uspješnu reformu javne uprave. Ključan segment svakog sustava, pa tako i javne uprave jesu ljudi, kadrovski potencijal, prije svega njihova motivacija i stručna osposobljenost za obavljanje specifičnih poslova. O kvaliteti ljudskih resursa, odnosno o njihovoj profesionalnoj strukturi, stručnosti, stupnju i vrsti obrazovanja te motiviranosti i osobnom angažmanu bitno ovisi funkcionalnost javne uprave.

U Hrvatskoj još uvijek nedostaje sustavno obrazovanje za poslove javne uprave, poglavito na visokoškolskoj razini, pa bi taj iskorak trebao biti sastavnim dijelom reforme obrazovnog sustava. Naime, suvremena upravna praksa zahtijeva upravne stručnjake općeg menadžerskog i općeg upravno-pravnog profila koji posjeduju specifična stručna znanja potrebna za rad u institucijama ovog područja. To znači da je potrebno u okviru visokoškolskih institucija pokrenuti specijalizirane veleučilišne i sveučilišne studije u području javne uprave, koji bi omogućili visokostručno obrazovanje za poslove u upravnim institucijama. Uz to, dodatno obrazovanje i stručno usavršavanje trebali bi biti i sastavnicom programa cjeloživotnog obrazovanja, kako bi se omogućila dokvalifikacija, prekvalifikacija i stručno usavršavanje postojećih službenika i zaposlenika javne uprave.

Dodatno obrazovanje i stručno usavršavanje trebalo bi biti obveza službenika i zaposlenika javne uprave. Država i jedinice regionalne i lokalne samouprave trebali bi posebno poticati, ali i nagrađivati stručno usavršavanje, čime bi se podigla motivacija službenika i zaposlenika, podjednako za obrazovanje i za bolji i kvalitetniji rad, te u konačnici i njihovo zadovoljstvo. Bez zadovoljnog službenika nema ni zadovoljnog korisnika javne usluge, pa je bitno omogućiti nagrađivanje izvrsnih, kao i sankcioniranje loših djelatnika. U tom smislu, potrebno je utvrditi kriterije procjene rada i rezultata rada koje službenik treba ostvariti (primjerice točnost i pravovremenost u izvršavanju poslova te samostalnost i stručnost u pogledu kvalitete rada). Raspon plaća potrebno je povećati sukladno rezultatima procjena, a neophodno je olakšati otpuštanje službenika koji neodgovornošću i neadekvatnim angažmanom ometaju ostvarivanje vladinih politika. Za to je potrebno donijeti i odgovarajući normativni okvir koji će regulirati to područje na jedinstven način.

Reforma javne uprave mora omogućiti razvoj kvalitete ljudskih resursa, prije svega kroz sustavno obrazovanje službenika i zaposlenika javne uprave i evaluaciju njihova rada.

5.9.7. Uprava i pravosuđe u funkciji gospodarskog rasta i zapošljavanja

Spomenute politike i mjere nužan su, ali nisu i dovoljan uvjet za ubrzanje gospodarskog rasta i zapošljavanja. Taj strateški cilj bit će postignut ako se Hrvatska u nadolazećim godinama brzo transformira u zemlju koja je globalno prepoznata kao atraktivna lokacija za ulaganja i poslovanje. Hrvatska kronično zaostaje za naprednijim zemljama srednje Europe poput Češke, Slovenije, Poljske i Estonije na ljestvicama i indeksima lakoće poslovanja i konkurentnosti kao što su Doing Business Svjetske banke ili Indeks globalne konkurentnosti Svjetskog gospodarskog foruma. Stječe se dojam da je vječna hrvatska borba da ne padne na samo dno EU-a i približi se prosjeku regije srednje Europe. Razvojno odustajanje od većih aspiracija je bolno u društvenom smislu i HNS se s time ne može pomiriti.

HNS-ov strateški cilj je pozicionirati Hrvatsku na mjesto za koje ova zemlja ima neostvarene potencijale: Hrvatska teži srednjoeuropskome vrhu kada je riječ o međunarodno usporedivim kriterijima lakoće poslovanja i konkurentnosti. To je jedini način za ubrzanje rasta i zapošljavanja te postizanje razine razvoja na kojoj će se dio iseljenih vratiti, a dio drugih kreativnih ljudi poželjeti odabrati Hrvatsku kao mjesto na kojem će ostvariti svoj poduzetnički, profesionalni i životni razvoj.

HNS ne želi sudjelovati u vlasti koja neće prihvatiti ovaj cilj kao apsolutni prioritet političkog djelovanja u trećem desetljeću 21. stoljeća.

Reforma pravosuđa, uklanjanje korupcije i povratak povjerenja u institucije koje djeluju na nepristran način nužni su uvjeti za postizanje ovog strateškog cilja. Jačanje neovisnosti, etičnosti, stručnosti i procesne učinkovitosti pravosuđa u sklopu šireg okvira jačanja vladavine prava sastavni je dio spomenutog napora. Stoga nije moguće prenaglasiti važnost oblikovanja kvalitetnog pravnog okvira i operativnog djelovanja pravosuđa, osobito u gospodarski ključnim segmentima provedbe insolventijskoga prava, poštivanja ugovora, plaćanja na vrijeme, brzih i pravednih administrativnih postupaka te ravnopravnosti poduzetnika i regulatora pred sudovima u međusobnim sporovima.

Naglašavanje problema trgovačkog i poreznog prava u ovom segmentu ne znači da zanemarujemo odnose građana i pravosuđa. Naprotiv; učinkovito i pravedno pravosuđe, osjećaj da svi poštuju pravedna pravila igre, ključ je povjerenja ljudi u institucije. To je povjerenje ozbiljno narušeno. HNS stoga teži reformi pravosuđa radi obnove povjerenja građana u institucije. Ono je nužan uvjet razvoja liberalne demokracije kao općeg okvira društva u kakvom članovi, simpatizeri i glasači HNS-a žele živjeti.

Depolitizacija javne uprave pretpostavlja jasnu razdvojenost političko-strategijske i upravno-operativne razine i dosljednu primjeru stručnih i profesionalnih kriterija, a ne onih političke pripadnosti.

Ona je preduvjet uspjeha reforme i postizanja učinkovite, profesionalne, kompetentne i odgovorne javne uprave.

5.9.8. Depolitizacija javne uprave

Suvremena javna uprava u razvijenim demokracijama pretpostavlja razdvojenost političko-strategijske i upravno-operativne razine, odnosno odvojenost politički izabраних dužnosnika, čelnika institucija javne uprave i njihovih najbližih suradnika od upravnih odjela, službenika i zaposlenika. Dok su prvi oni koji su promjenjivi i koji postavljaju političke okvire provedbe javnih politika sukladno izbornim rezultatima i legitimitetu kojeg su njihovi politički programi dobili, drugi predstavljaju nepolitičko, profesionalno osoblje zaduženo za obavljanje stručnih upravnih poslova sukladno pozitivnim zakonima i propisima.

Miješanje ovih dviju razina redovito dovodi do politizacije institucija javne uprave, na štetu funkcionalnosti i kvalitete njihova djelovanja te mnogih aberacija, od neprofesionalnosti do korupcije, pada učinkovitosti i povjerenja građana u institucije, relativizaciji stručnih u korist političkih kriterija rada i zapošljavanja te posljedično demotiviranosti zaposlenika i niske kvalitete usluge. Za razliku od tradicije razvijenih demokracija u kojima je neosobnost (bezličnost), depolitiziranost i profesionalnost bitno obilježje pripadnika i institucija javne administracije – politiziranost javne uprave upućuje na izostanak demokratskih standarda i instrumentalizaciju javne uprave kao općeg dobra od političke vlasti, redovito za ostvarenje partikularnih interesa (klijentelizam, nepotizam, protekcija, korupcija). Uz reperkusije na funkcionalnost javne uprave, to je jasan pokazatelj ozbiljnih demokratskih deficita u strukturi političke vlasti i funkcioniranja političkog sustava općenito, pa depolitizacija javne uprave ima posebno značenje i u tom smislu. Normativni okvir i prakse Europske unije kao i

mnogih europskih društava koji inzistiraju na odvojenosti političke od stručne sfere u području javne uprave, dodatni su razlog da depolitizacija bude jedan od ključnih ciljeva reforme javne uprave.

Stoga, potrebno je zakonski strogo odvojiti političku i upravnu sferu i funkcije u javnoj upravi, pri čemu je zadatak politike da određuje djelokrug i kvalitetu usluge te zadani financijski okvir, a javna uprava samostalno u okviru zakona odlučuje o tome kako će pružati usluge pod određenim okolnostima. Drugim riječima, potrebno je znatno reducirati broj politički imenovanih dužnosnika, tj. ograničiti ih samo na ministre i zamjenike na državnoj razini te čelnike institucija na razini regionalne i lokalne samouprave. Političke pozicije treba jasno razdvojiti od onih stručnih kako bi se osigurao kontinuitet službe i nesmetano djelovanje javne uprave u skladu s pravilima struke, a ne kriterijima političke pripadnosti.

6. Zaključno

Novi politički program Hrvatske narodne stranke odraz je promijenjenih političkih prilika u dinamičnom političkom životu Republike Hrvatske i promijenjene pozicije stranke u strukturi političkih aktera u sustavu. On odražava htijenja i interese stranke u poziciji kada je postala partner u vladajućoj koaliciji i u situaciji kada može realizirati svoje javne politike i pridonijeti kvaliteti i učinkovitosti izvršne vlasti te jačanju liberalno-demokratskih vrijednosti u političkom sustavu i društvu u cjelini. Treba još jednom naglasiti da novi program ne znači promjenu temeljnih načela HNS-a; dapače, on je u funkciji njihova učvršćenja upravo kroz mogućnost njihova ostvarenja s pozicije partnera u vlasti.

HNS će pritom zastupati inkluzivnost, suradnju i dogovor nasuprot isključivosti, konfliktu, ideološkim i svim drugim podjelama i zalagati se za konstruktivnu politiku nasuprot destrukciji. HNS će svoj politički kredibilitet i svoju poziciju legitimirati na osnovi konkretnih rezultata i izvedivih javnih politika, a ne na osnovi populističke retorike i ideoloških podjela.

Na tom tragu je i ovaj politički program. On ne obuhvaća sve javne politike, premda će podržavati sve one politike vlasti u kojoj sudjeluje kao partner uvijek kada one nisu u suprotnosti s temeljnim načelima stranke i vrijednostima liberalne demokracije za koje se zalaže. Program obuhvaća one politike, poglavito njihove ključne političke osnove, koje su neposredna zadaća stranke i koje HNS u stvarnim okolnostima objektivno može i treba realizirati. Štoviše, upravo na konkretnim rezultatima HNS će pokazati svoju dosljednost u ostvarenju javnog interesa i dobrobiti hrvatskih građana i društva u cjelini te odmak od prakse ideološke isključivosti, diskreditacija političkih suparnika i moraliziranja politike, što je umnogome obilježje recentne hrvatske politike i djelovanja mnogih političkih aktera.

Konstruktivna politika i suradnja, koja nužno pretpostavlja kompromise kako bi se ostvario konsenzus, jest politička realnost i demokratska praksa jasno vidljiva i u najrazvijenijim demokracijama. Na tom tragu, s novim političkim programom HNS želi dati osnovu svojem političkom djelovanju u sljedećem razdoblju i svoj obol stabilnosti i razvoju hrvatskog društva.

